



# Živa barikada

## Zenske in otroci naj zaščitijo pred kroglami sovjetske topne na Balkanu

(Piše SS-voini poročevalec Andreas Vogel)

29. jan. Pred eno uro je četa zasedla nove postojanke. Može divizije SS so pršli tja čez s prodrom zasute stene zap dneva Balkana. Bila je temna noč in lež je bil v curkih. Povelje za nastop jih je d.h. teo, ko so komaj odložili težke nah banke. Prihodnje jutro, se je glasilo povelje, mora četa doseči novi cilj pohoda ter zavzeti postojanke na robu neke gorste vasi. Tam je treba toipe, ki se umikajo, prisiliti k borbi ter jih vezati do prihoda novih edinc.

Zdaj leže pred njimi ravne kočje vasi. Kot lastavljiva gnezda so prilepljene na strmih hriba. Kaj se za njimi skriva, mora šele ugotoviti izvidniška patrila, ki jo sprejme pri njenem pojavu močan ogenj iz pušk. S tem je položaj pojasnjen. Tolovaji poskušajo torej zaustaviti energično zasledovanje vsaj toliko časa, da se večina umakne dalje nazaj v gorovje.

»Ali bomo napadli?« — »Se je bosanski kmečki fant Branimir svojega berlinskega tovariša Jochana, ki leži enako kakor on za strojno. Toda temu je odgovor otipšen, kajti v tem trenutku prehajajo tolovaji s svoje strani k napadu. Nj p je prihajajo posamič, potem pa v majhnih skupinah izza združe, tečejo nekak korakov, dokler se prvi izmed njih ne zrušijo v ognjenih sunkih strojnice, ostali pa takoj iščejo zaščite na nepreglednem ozemlju. Toda v prihodnjem trenutku ležijo položji čete pod ognjem sovražnih me ali granat in strojnica, nakar prihrumi množico tolovaev iz vasi. Začne se srdita borba, v kateri je bil nasprotnik s krvavimi izgubami vržen nazaj. To'a ni še pustil upanja, da doseže predor. Šele po petih brezuspešnih poskusih je ustavil vsa svoja prizadevanja.

V kratkem odmoru se moške okrepe s pečkom iz čutarice, za cigareto pa že ni več časa, kajti iz vasi že zopet pa njo streli. Zdi se, da se borba z baniti ponovno začneja. Minute minejo, toda nasprotnika ni nikjer. Naenkrat preneha neprestnost, iz tolovajskih skrivališč pihja

povorka žensk, otrok in starcev, sila največje revščine. Jokaje in kričaje prosijo dozevno obupani za pomoč, ko prihajajo proti četnim postojankam. Sledijo rove ali ipa krčevito drže svoje v črne zavite otroke. Za njimi se plazijo globoko sklonjeni tolovaji.

»Vsi miho pripravljene za ogenj!« se glasno povelje iz jarka voje čete.

Počasi se premaka okoli 150 p.dob revščine naprej, gnane od tolovajev, paznih se za njimi, nezogolimi množični groo. Može že lahko spoznavo izraz smutnega strahu na obrazih žena, otrok in starcev, toda potem je prva skupina len od tolovajev v smrt panjenh se p. ekoradiča položaje prvih strojnice. »Ogenj na tolovaje!« prihaja povelje. Toca krogel pada med težko obovrene skupine tolovaev, unia njihovo črto ter jih prisili k tiom. Z g. as. nam kričanjem so se vrge tudi žane in otroci k tiom, da se zasledijo pred krogli. Toca banditi poskušajo naplatiti čep to svojo zaščito; bali pa so takoj premagani in samo majhna skupina v očaju se je lahko rešila v gorsko vas.

Kmalu na to zaseje četa z nasokom vas. Samo malo število banditov je uslo v gore, večina leži mrtva ali ranjena za kočami, ki so jih tolovaji med begom deloma zazgali.

Ob nekem zidu leže trije ustreljeni kmetje z zvezanimi rokami, ker se nio hoteli navzlic prisilni mobilizaciji udležiti »osvo. odilnega boja« boljsevskih toip. Njihove hiše so bile od tolovaev izropane in požgane. Ostalo prebvalstvo je moralo oditi svoj že itak piči živež in svoja oblačila »osvobodilni vojski« za »bnes. ženske, starci in otroci se sedaj bolj zlij. vo zbriajo iz svojih skrivališč. Ne t. ž. o z glasnim besedami zaradi izgube premoženja in krvi. Tho stoji pred ruševinami in mrlji kot pred žrtvami ogromne katastrofe, ki jo temne site kot kugo žnejo čez deželo in ki je prihrumela z nelzprosnostjo tudi v njihovo ravno gorsko vas.

# MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

PUPILARNO VARNÁ!

IZPLAČUJE

»A VISTA VLOGE« VSAK CAS, »NAVADNE« IN »VEZANE« PO UREDEB. — SODNO DEPOZITNI ODDELEK. HRANILNIKI, TEKOCI RACUNI. — ZA VSE VLOGE IN OBVEZE HRANILNICE JAMCI

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

## Razgled po svetu

»New York Times« prinaša poročilo svojega iranskega dopisnika, v katerem pravi, da nacionalisti Arabci streme vzhic De Gaullova o-poru za ustanovitvijo neodvisne države, ki naj b po vojni obsegala Maroko, Tunis in Alžir. Degolistična oblastva so v zadnem času aretirala v Alžir voditelja nacionalistov Moh meda Abdalkadera in Ferhata Abbasa, kar pa ni vplivalo na ar bsko gibanje. Arabci so še vedno sovražniki židov in degolistov.

Žena nekdanjega ameriškega trgovinskega atašea v Tokiju Adelborna Williams je bila te dni ponoči v čikaškem hotelu »Drake« umorjena. Ustrelila jo je neka za zavestno skrita ženska, ko je stopila s svojo hčerko v hotelsko sobo. Policija ni mogla doslej izslediti morilke, vendar sumi, da je bil morilec možki, skrit v ženski obleki. Tudi o motivu ni ničesar znanega.

## Filmski pregled

**Tednik:** Hockey na ledu. Akrobacije na trapezu. Odlikovani generalmajor Schulz v Nürnbergu. Otok Samos. V samostanu na gori Atos. Z brodom vozijo čez Dnjepr, ki nosi s seboj debele ledene klade. Boji ob Dnjepru. Tanki in udarno topništvo v akciji. Obširno in z mestoma zelo napetimi prizori je prikazana velika letalska bitka z dne 11. januarja, ki se je vršila nad Holandsko in Nemčijo.

**Sloga:** »Bilo jih je šest« (Continental-Film). Kriminalni film francoske proizvodnje v nemškem jeziku. Šest obupanih prijateljev sedi za mizo. Nadarjeni so, a denarja nimajo. Enemu izmed njih se postedi, da zadene v igralnici visoko vsoto potem, ko je stavil vse na eno karto. Denar razdeli enakomerno med prijatelje s pogojem, da potiskajo svojo srečo v svetu in da se po petih letih zopet snidejo. Vrnila sta se pa le dva. Vsi ostali so skrivnostno izginili. Naposled tudi eden izmed zadnjih dveh. Umori? To težko nalogo mora rešiti komisar Wens. Napetost dejanja se vleče skozi ves film. V zadnjih metrih se uganka razvzla. V filmu sodelujejo odlični francoski filmski igralci Pierre Fresnau, Michele Alfa, Suzy Delair i. dr.

**Matica:** »Takrat...« (Ufa). Odlični kriminalno-pustolovski film močne vsebine in svojevrstne inscenacije. Zarah Leander v vlogi zdravnice, pustolovke, kabaretna igralka, dobre žene in ljubeče matere. Je to vloga za njo, v kateri lahko pokaže vse svoje igralske in pevске sposobnosti. Film je tudi vsebinsko zanimiv in napet. Dejanje je postavljeno skoraj v vse dele sveta. Prične se v Hamburgu, odnosno v južnoameriškem mestu, nadaljuje se v Švici in Lisboni in konča se spet v Južni Ameriki. Glavna junakinja, ki izvaja v nekem južnoameriškem mestu poklic zdravnice, je osumljena umora. V preiskovalnem zaporu pripoveduje svojemu zagovorniku svoje burno življenje, ki se odvija na platnu in ki drži gledalca v stalni napetosti. Posebno močni so prizori v kliniki, ki utegnejo še prav posebno zanimati medicinske kroge.

**Kinon:** »Kohlhieselovi hčerki« (Tobis). Razposajena kmečka komedija, ki na prijeten način pripoveduje o ženski zvitosti in umetnosti pretvarjanja. Josef Eichheim je spet oni tič, ki je s pomočjo Paula Richterja zvil cel klobič splet in laži okrog dveh deklet. Na koncu filma se pa izkaže, da je bila le ena sama, ki se je na pretkan način otrsela neljubega sunbca. Oskar Sima je pri tej potegavščini »gor plačal«, dočim je Heli Finkenzeller igrala za dve. Film vsebuje mnogo lepih posnetkov iz narave.

rojstne hiše. Jubilejni članek o I. Cankarju je izpod peresa esejista dr. I. C. Oblaka. O položaju umetnosti in umetnika v družbi pravlja Marij Skalanc, ki obravnava ta problem na splošno in v njegovem zgodovinskem razvoju. Augustus Rodin je posvečen esej češkega kritika F. X. Šalde v prevodu B. Borka. Poleg kronologije francoske Moderne od 1904 do 1914 s številnimi reprodukcijami objavlja »Umetnost« še celo vrsto najzanimivejših slik raznih drugih mojstrov. Priloga Živa niva prinaša ciklus pesmi M. Skalana in L. Staneka ter razen literarnih drobci. Na naša najbližnja revija se pripravča sama po sebi in zares tudi zasluži pozornost vse naše umetnosti naklonjene javnosti.

**Praktično novodobno »Sadjarstvo«,** spisal sadjarski nadzornik Fr. Kafol v Ljubljani, predstavlja kratak poljubno spisan pouk iz sadjarstva. Ta knjižica je zelo okusno in lepo izdelana ter je namenjena v prvi vrsti mladim sadjarjem-začetnikom. Pa tudi starejšim praktičnim in teoretičnim podkovanim sadjarjem bo služila ta brošurica kot važno in trajno navodilo, v kateri obravnava strokovnjak na kratko najvažnejša vprašanja novodobnega pridobitnega sadjarstva. Pisatelj objasnjuje pravo pot k novemu sadjarjenju primerno za naše kraje in prilike, po kateri naj bi postala naše sadjarstvo vseskozi dobričkasno in trajna pridobitna panoga našega kmetijskega gospodarstva v bodoče. Brez dolgočasne dolgozvoznosti dobi čitatelj pravi nazoren pouk in navset v tej brošuri, ki obsega komaj 105 strani in jo ponazaruje 81 krasno izdelanih slik. Zato jo pripravčamo, da si jo nabavijo vsi naši člani.

## DRŽAVNO GLEDALIŠČE

**DRAMA**  
Ponedeljek, 31. jan.: Zaprt.  
Torek, 1. februarja, ob 16.30: Matura.  
Premiera. Red Prv.  
Sreda, 2. februarja, ob 16: Robinson ne sme umreti. Izven.

**Fodor: »Matura.«** Prirčnost, humor in lahkonost so spleteni okrog resnobejnega jedra in povezani v tri dejanja, ki so silka trenj mladostnih zanosov in neugnana mladine in ustaljenosti zrelih ljud, ki jim je poverjena vzgoja te mladine. Premjera bo v torek za red Prvi.

**OPERA**  
Ponedeljek, 31. jan.: Zaprt.  
Torek, 1. februarja, ob 16: Princiska in zmaj. Mladinska opereta. Premiera. Izven.  
Sreda, 2. februarja, ob 16: Mrtve vci. Izven.

Opera bo ponovila letos mladinsko opereto J. Gregorca in P. Golovina: Princiska in zmaj. Delo bo nekoliko predelano, da bo njegova vsebna živahnjša in otrokom bolj razumljiva. Priljubljenost tega dela pri mladini je upravičena, v njem nastopajo: živali, ki jih mladina tako ljubi: zajčki, vervečke, lisčiči, mačka, petelinček, volk, medved in troglavci zmaj, nesrečna kraljčina, kralj, hudobni o gan, pogumni Joško in njegova sestrica Anica, šegavi dvorni norček, vile in sedem palčkov, katerih koračnica je otrokom dobro znana.

Opozarjamo vse lastnike »Gledališkega koledarčka«, da bo zbranje za lepe knjžne nagrade, umetniške slike in skulpture, neprekljčno 2. februarja. Nagrad je osem in so razstavljene v izložbi tvrčke Bata. Imetniki naj kuponov ne oddajajo pred zbranjem. Lastniki koledarčkov s številskimi, ki bodo izžrebane, bodo po časopiških obveščilih, kje naj se zglase, da prevzamejo dar lo.

## Oddajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

**PONEDELJEK, 31. JANUARJA**  
7.00—7.10: Poročila v nemščini, 7.10 do 8.00: Jutranji pozdrav. Vmes: 7.30—7.40: Poročila v slovenščini, 12.00—12.30: Popoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini, 12.45—14.00: Koncerta Malega orkestra, volji Stojan Stenovic. 14.00—14.10: Poročila v nemščini, 14.10—15.00: Za vsakega nekaj, 17.00 do 17.15: Poročila v nemščini in slovenščini, 17.15—17.45: Popoldanski koncert. 17.45 do 18.00: Zabavni kotiček. 18.00—19.00: IV. Simfonični koncert Radia Ljubljane, pod vodstvom Dr. Danila Svare. — Prencis iz velike Unionski dvorane. 19.00—19.30: Fantje na vasi pojo. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini, pregled sporeda. 19.45 do 20.00: Mala glasbena medigra. 20.00 do 20.10: Poročila v nemščini. 20.10—20.30: Medigra. 20.30—21.00: Iz Chopinovih Etud. 21.00—22.00: Dunajska ura. 22.00—22.10: Poročila v nemščini, 22.10—22.30: Glasba za lahko noč.

## Objave

**Smrt ugledne gospodinje.** Umrla je ugledna in splošno znana ljubljanska gostilničarka gospa Marija Kromarjeva, rojena Peršnova. Zapustila je hčerko gospo Maro dr. Pučljovo, sina Janeza in širši krog sorodstva. Zadržjo pot bo nastopila v torek ob 14. iz kapelice sv. Nikolaja na Žalah. Blag ji bodi spomin, žalujočim naše iskro ne sožalje!

**Uradnica je izgubila na poti od cvetličarne Ferant čez tromostovje po Sv. Petra cesti platno listnico s 600 L in sliko.** Ker predstavlja to ves njen zaslužek, se pošteni najditelj naproša, naj odda listnico z denarjem za dobro nagrado v upravi »Jutra«.

**Poštna hranilnica v Ljubljani** bo pričela z dnem 1. II. 1944 po prejeti odobritvi šefa pokrajinske uprave v Ljubljani izplačevati na svoji blagajni vsem vlagateljem hranilnih knjižic biv. Poštne hranilnice v Beogradu, ki imajo svoje stalno bivališče oz. sedež v ljubljanski pokrajini in so svoje vloge prijavili v l. 1941, mesečno po Din 2.500 ozir. Lir 950. — Vlagatelji, ki niso v januarju t. l. dvignili odobrene kvote po Din 500 ozir. Lir 190, lahko dvignejo ta znesek poleg gornje kvote, ki je odobrena za mesec februar. — Prijave vlagateljev za izplačilo se sprejemajo vsak poslovni dan od 8. do 12. ure na blagajni zavoda.

**Namesto vena na grob. pok. Vike Levpušček** je darovalo uradništvo Privilegovane agrarne banke a. d. v Ljubljani 300 Lir (tristo) za ravne otročiče, ki so v negi v Pokrajinskem dečjem domu v Ljubljani. Streliška ul. 14. Uprava zavoda se darovalcem iskreno zahvaljuje.

**Družinske dogodbe**  
važne in drobne, ter različne beležke zapisujemo v **Vodnikovo pratio**, ki vse leto spremlja naše dejanje in nehanje. Zato nam nobena slovenska hiša ne ostane brez Vodnikove pratike 1944! Letošnjih Vodnikovih knjig je nekaj še na razpolago, naklada pa bo kaj kmalu izčrpana! Zamu niki, sezibž po letošnjih lepih in vrelnih Vodnikovih knjigah!

## Januar se je poslovil s sončno nedeljo

Ljubljana, 30. jan. Sredi zime, ki jo podobno komaj pomnijo naši starejši ljudje, se vrste nedelje, druga lepša od druge. Na današnja poslednja januarstva nedeljo nam je, ko se je dvignila gosta jutrnja megla, da se prav posebno prijazno in toplo sijalo sonce, da smo se počutili kakor v zgodnji pomladi. Po vrtovih se že pričnajo prva dela, da bo zemlja dala čim bolj zgodaj in čim več pridelka.

Kar r. zigrana je Ljubljana ob sončnem nedeljah. Dopoldne je vrvež po glavnih ulicah mestnega osredka, popoldne pa je romanje v okolico, na obiske, v gledališča in kinematografe. Zdjaj je ob sobotnih popoldnevih že kar običajna slika, da se ljudje uvrščajo pred gledališče ali sinematografsko blagajno, kakajno na nedeljske vstopne ce.

Danes je minilo enajst let, odkar je Narodnosni list čna stranika prevzela v Nemški oblasti. Kratko, toda zgodovinsko razdobje, pač največje v svetovni zgodovini. Počasno v te znamenite obletnice je bila v Ljubljani prvič razgovarjana. Opoldne so tudi Ljubljanci ob razoč najpozorneje prisluhnili Führerjevemu govoru, ki je zaradi svoje jedrnatosti zapustil močan vtis.

## Izšel je novi roman DK: NA SREBRNI OBLI

### Umetno zorenje

Sadove, zelenjad in tudi cvetlice prisilimo k hitrejšemu zraru, če uporabljamo med rastjo etilov plin. En kubni meter tega plina v prostoru 5000 kubnih metrov prisili pomaranče in limone hitro v zor. Sad je v barvi in okusu tako odličn, kakor postane v naravi šele po petektu več tednov. Limone, ki se čberejo še zelene z drevoja in jih podvržemo umetnemu zorenju, so v vseh ozirih popolnoma enake drugim limonom, ki so izzorele na drejvu. Tudi drugi sadovi, n. pr. melene, paradizki in zelena se lahko poženejo umetno v zor. Krompir, ki so ga sili z etilom, je dozorel dva meseca pred običajnim časom. Vrtnarski umetniki delajo sedaj pokuse z rastlinskimi gomelji, da bi pognali tako cvetlice pred časom v cvet.



Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem javljamo tužno vest, da nas je za vedno zapustila naša srčno ljubljena mama, st. ... sestra, teta, svaki, ... gospa

## Marija Kromar roj. Pe š n GOSTILNICA

Pogreb nepozabne pokojnice bo v torek, 1. februarja t. l. ob 2. uri popoldne v Zal. kapele sv. Nikolaja, k Sv. Križu.

Ljubljana, Kamnik, dne 29. januarja 1944.

Globoko žalujoci:  
**MARA** por. dr. PUČELJ, hčerka; **JANEZ**, sin.  
Rodbine:  
**KROMAR**, **PUČELJ**, **PERSIN** in ostalo sorodstvo.

## ZAHVALA

Vsem, ki so ob bridki izgubi našega

## STANKOTA HEINRIHARJA

z nami sočustvovali, poklonili dragemu pokojniku cvetja, ga spremili na njegovi zadnji poti ali se ga na drug način spominjali, se iskreno zahvalujemo. Posebno zahvalvo smo dolžni preč. g. župniku dr. Arneju za njegova tolažila in priščne poslovilne besede ob odprtem grobu.

Ljubljana, 30. januarja 1944.

## HEINRIHARJEVI

## Teden v gledališču:

### Odlična predstava »Vere in nevere« v Drami

V Operi so bile pretkli teden napovedane med drugim predstave »Prodane novice«, »Mrtvih očci« in »Travate«, v Drami »Normanski junaki« in »Cvrček za pečjo«, razen tega je bila preteklo sredo prva repriza A. Leskovčeve drame »Vera in nevera«. Vtiske s te reprize bi v bežnem pregledu lahko zajeli v tehle ugotovitvah:

Drama vsebuje nedvomno močan zaplet. V duševnih odtenkih, organični utemeljitvi dogodkov in drugih kličih nah pa je manj učinkovito razpeljan. Ne smemo pozabiti, da gre v tem primeru dejansko za skicirano in nekako fragmentarno nakazano celoto. Marsikaj lahko izluščiš ob razčlenitvi dela ter njegovi izvedbi: Leskovčeva drama je razpeta med ekspresionističnim in realističnim nastavki. V njej motiš oster spopad duhovno etičnih idealov ter nizkih materialističnih gonov. Konflikt dvija med nosilci načel zunanjega formalizma in ponosne načelne odkritosti. Resnobe delo prevata viden in stvarnost, začrtana jasnost in nekaka prečudna skrivnostnost, neutehljiva mržnja in končna sprava. V prvem dejanju zabesni raspor duš, v drugem sledi obračunavanje, v tretjem pa pomirjenje in spravno razčiščenje.

V Leskovčevem sicer kvalitetnem delu na ni navzlic nasprotujočim si silam in težnjam t stih zmeti, ki pozanjajo elementarnost odskih učinkov do vsika. Zaradi tega je bilo čutili tudi v izvedbi nekatere nedomestnosti kar velja predvsem za sklenbi del drugega dejanja, ki je nerazumljiv. Tudi režiser M. Skrbinskovega forma ni mogel navzlic svojim izbojševanim poskusom zabrati sledov te notranje slobosti in nečladi, ki ga je zabrilo občinstvo zlasti v že omenjenem dejanju. Režiserjeva prizadevanja so šla za tem, da se v poteku odskega dopaenja čim bolj odčrtata element tiste čudovite skrivnostnosti, ki premeta dejanja tja do sklenih notasnih izpovedi meštarija Turna. V smiselnem soglasju s temi prizadevanji so bile tudi kreacije nekaterih vodilnih igralcev. O njihovih stvaritvah bi lahko dejali, da niso med ekspresionistično stilizirano ter realistično zamisljivo. Tudi je vrsni režiser čim kreskojšo veljavnost ubrali, kleni Leskovčevi besedi in njegovim slovovnim značilnostim. Hkrati je pazil da so bile posamezne stvaritve v primerjemo ravnovesju in da so se medsebojnim odnosu izrino donosnejeve.

Na obeh tečajih tega duhovno etičnega snopada stoji Cesarjev Lavdon in Dagarinka E. Kraljeve. Cesar, ki uspešno ustvarja svoje umotvorje tudi v nekomični stroki, je podprtal na svojem Lavdonu predvsem izstopajoče poteze dosledne vztrajnosti, točno usmerjene volje in jasno začrtanih nazorov. Za čudo so v njem združene nasprotujoče si vrline: strogost in dobrote, religioznost ter areligioznost bivanja, neodoljive občutljivosti in priščne navezanost na svoj kraj. Nemara to senca na njegovem Lavdonu vendarle nekoliko pretirane, preostre zarisane Dagarinko je podala E. Kraljeva v ki se je že na mariborskem odru vzela nad povratno oblikovanje.

Njena Dagarinka je v sveti življenjski neudana v svojih računarskih načrtih nepotlačena komaj zanazano nezogolnena v bremenilne skrivnosti svoje preteklosti. Po njenih žilah boje kr. gospodovalnega nadzinstva ki se požne preko vseh ovir k zahtanim ciljem in korštim. Prilicno je zažvela njena Dagarinka na odru.

Oba ta tečaja na snati na svojem bistvu in krvi njun sni Džma Mendra ga ni v zboru naših dramskih igralcev, ki bi se bil tako, pomnilno preliž v bistvom te notrbe, kakor se je Vladimir Skrbinski ek Svetoča Dizmo je klesal in gradil iz temeljev dela samega, ki ovija tega Dizmo do zadnjega s tančico neprodime skrivnostnosti in zadržane rečbesednosti. Dekler se ob sklenih prizorih ne ravkrije njegovo dobro srce, njegov zdrava etična vrednost Vladimir Skrbinski ek je z znanjem in umetnostnim navdihom izoblikoval svojo Dizmo v prečuden tajinstven in iznikalo se odski nojav ki prepleta kakor temna senca vsa tri dejanja in ki z merom iznovi sil v odločnih trenutkih iz ozadja v gonidne odskega dopaenja. Marida Boltar-Ukmarijeve je pogumno zdravo, pomosno dekle. Njena ustrežajoča stva-

ritev je v primernem ravnovesju z V. Skrbinskim Dizmo. M. Skrbinski ek v župnik je ves navdihnjen z željo po spravi med župljani. Ta njegov župnik ni očetoško dobrohoten, temveč se nagiblje bolj k strogemu, toda pravičnemu presojanju ljudi in njihovih napak. Mimo V. Skrbinskovega Dizma je prinašal na oder največ diha po nečupljivi tajnostnosti. Se verje v meštar Turn, ki je med najmočnejšimi lki uprizoritve. Vsaka njegova kretnja kaže v temno preteklost, vsako njegovo besedo duši in hromi teža vesti. Že po avtorju skopo odmerjen je Dagarinkin drugi sin Feliks v zadovoljivem Nakrstovem odskem očrtu.

Po nakazanih smernicah sta se ravnala tudi oba Turnova sinova Bitenčev Peter in Verdonikov Tone, ki je bil v svojem vedenju dobro preudaren. Posrečeno so prikazani tudi kmečki očanci, cestinarsko nastrojani župljan Raztresena, Blaža in Brezigarja. Ob kvarteta (Gorinšek in Košuta) so zasenečevali temni obrisi njune sumljive eksistence. V.c.

## Novosti na domačem knjižnem trgu

**Dular Jože, Krka umira.** Založba »Klas«. Knjižarna Jože Žužek v Ljubljani. Opemil akad. slikar Riko Debenjak. Stran 508, stane vezano 120 lir.

Na Jožeta Dularja smo postali pozorni že ob njegovi pesniški zbirki »Zveste menjave«. Potem so sledili »Ljudje ob Krki«, sedaj nas je pa presenetil s svojim velikim tekstom »Krka umira«. Delo razodeva veliko književno ustvarjalno moč, ki se je usmerila k pokrajini ob slikoviti Krki. Ta pozornost zgodovinskim in krajskim posebnostim poživja spomin na druge številne silne literarne poizkuse pri nas. Dular je vzljubil Krko in življenje ter ljudi ob njej. Romantična je Krka, očarljva v svoji rodni lepoti, toda tudi bogata na vodnih zakladih. To so predvsem raki, ki donosajo lepe denarce, dokler ne prekrža račja kuga l. 1882—83, ki se je pojavila tedaj ob Dravi, Muri, Savinji, Ljubljanici, Kolpi in tudi Krki in ki je prekržalo nešteto rečunov, med drugim tudi eno vaškega mogotca Urbhe iz Vavtove. Slika Urbha je v središču tega prezanjivega romana. Ob njem se spominjamo med drugim Cankarjevega »Kralja na Betajnovci«, po njem bi se lahko nazival roman tudi »Kralj ob Krki« ali kratko »Urbha«. Pisatelj je spretno, večše zajel na široko razpredeno snov, jo smotrno oblikoval ter jo razgrnil pred nami z vsemi njenimi jezikovnimi posebnostmi in slogovnimi značilnostmi. V močno dejanje, ki se suče okoli drobnih cloveških usod, vpjeta na zelo posrečen način socialna vprašanja in trenja v zvezi z veliko račjo pravdo in račjami puntarji, ki so se zarotili proti rečjemu zakupku in bogatašu Urbhu. Ta pravda pa se sama po sebi zaključuje ob sklepu romana, ko se dobro in srečno razpletajo vse Urbihove niti in ko se v vodah Krke pojavi račja kuga, ki pokončuje dragoceno račje bogastvo. Vmes so mojstrsko podane prirodne slike, vrstje se vzorni točni opis, kako lovijo na Krki suce in rake. Pritegnje te poetično zanosen opis Krke ter ljudstva ob njej, njegovih življenjskih borb in gospodarskih ter socialnih teženj. Roman je zasnovan na širokopoteznih razgledih in je v celoti ter posameznih poglavjih tehčno izpeljan. Zato ga bodo vsi pravi ljubitelji lepe slovenske knjige radi naročali in ga z zanimanjem prebrali.

**»Umetnost«, mesečnik za umetniško kul-turo** Odlično opremljeni ilustrirani obzornik pod uredništvom akademskega slikarja Mihe Maleša tudi v svojem pravkar izišlem 4.—6. zvezku dostojno nadaljuje svoje umetniško-kulturno poslanstvo. V prvi vrsti je posvečen 25-letnici smrti Ivana Cankarja in prinaša v prilogi reprodukcijo Putrihovega kipa in Cankarjevega kipa ki sta izdelala F. Smerud in S. Dermelj ter R. Slapernika sliko Cankarjeve

# VOJNA OB JADRANU

### Zanimiv opis nemškega vojnega poročevalca — Objadransko bojno področje se tako po terenu kakor po načinu borbe docela razlikuje od vseh ostalih bojišč — Zagmetna dežela in zagmetni ljudje

Vojni poročevalec H. G. Rexroth obnavlja v »Adria-Zeitung« zanimivo poročilo o borbah, ki se razvijajo ob Jadranu in ki se tako po ozemlju kakor po načinu borbe docela razlikuje od slehernega drugega bojišča.

Vojno področje ob Jadranu — daleč vstran od velikih pozorišč vojne na vzhodu in ob zapadnih morjih — je kakor da bi bilo zadržano s tajnostnim pečatnom. Naval sovražnika na južnotalijanski fronti, ki zdaj močneje, zdaj slabše udarja na nemške postojanke, se polgoma izgublja na vzhodu obali italijanskega vojnega področja. Od časa do časa pa, ne da bi se moglo iz tega sklepati na kaka sistematična vojna podjetja, tipično delovanje angleških pomorskih oddelkov vzdolž jadranske obale se izkrajajo in gredo na oboroženo izvišništvo proti nemškimi oporiščem. Med lenarajo dolgi odmor med takimi sovražnimi podjetji se vsebuje nemške zasedne čete, obalna zaščitna vojska in mornariški oddelki za obrambo in protidržar za uničenje sovražnih izkvalifikovalnih oddelkov. To v glavnem obeljuje bojno delovanje na tej obali Jadrana.

Tola od morskih ožin med Italijo in Albanijo, od Otrantske ožine pa vse do balkanjskega pogorja in vzdolž himalajskih obale, s stotinami večjih in malih otokov, se razgrinja vojno ozračje. Ki nima nič več skupnega z odkritim bojnimi delovanjem. Ta način stritje vojne, ki se razvija takorekoc pod nekako skrivnostno kopreno, ne dopušča nikakih obširnih poročil.

V zatijšu jadranskega otočja se predejo niti proti skritemu sovražniku in se p-rtvarjajo v ogromno mrežo, ki se večno tesneje in tesneje skipla nad upor. iska mi topami in nad področjem, ki so ga zasedle angleške specialne čete, dokler določena dne ne udarijo grenadirji, pionirji napa-dalnih čolnov in zaščitni oddelki vojne mornarice. Zlovoščitni mek skritega odpora, ki se izraža v nastetih napadih, spoinja-jočih na taktiko sovjetskega načna na le-izza nemške fronte na vzhodu. V spoznati boljševisko šolo ter gusarske vožnje upornikov med otocjem v temni noči, nenadno prekine pritisk nemškega napada.

### Stara taktika gusarjev

Treba je velike potrpežljivosti, da se razkrijejo skrivališča nasprotnika na otokih in v gorovju, ne da bi se pa tem izdale lastne postojanke. Zakon, te bo be so docela drugačni, kakor zakoni odkit-tega spopada, napada in odpora. Način bojevanja tolp in gusarjev je ostal stoletja nespremenjen in na tem tudi moder-no vojskovanje ni nič izpomenilo. Celo znaki, s katerimi skuša nasprotnik izra-ziti svoj odpor, izvirajo iz rekvizitov p-rtokih časov. To so mrtvaške glave, narisane na zastave in prapore, črne sekire in bolala, ki naj razgrajajo fantazijski hri-bovec in otopčanov in ki naj bi p-rtvele njihov odpor in njihovo sodelovanje v bor-bi ter tolp. Po sorodstvenih zvezah se je vodiltem upornikov često p-rtročilo spravi-ti mirne prebivalce otokov in gorskih naselij v svoj tabor, čeravno z načnom njihovega bojevanja navadno ne soglašajo. Mnogo moških, ki so se banili stopiti v njihovo službo, zavedajoč se, da bi p-rtm-nilo to borbo na mrtvi straži, so nesi no odvedli z otokov v hribe. Ta metoda lova in ropu ljubi spominjati docela na starin-ske metode roparskih tolp.

### Ljudje in skalovje

Tihe krasice visine, ki jih sekatjo glo-boka brezna, se začenejo že taloj za Tr-stom in se raztezajo čez vse Istre do Ra-Premanture. Redko raztresene so tod kmečke hiše in male luke, često po docela neprehodnem ozemlju, ki daje dovolj pri-like za skrivališča. Jame in votline, ki jih je izpralo morje, segajo po globokih hodnik-kih lalcih v notranjost in tje od m. p. d. bi zalivi se zajedajo globoko v celino. Sicer le redkokaj ozek gozdnj pas ovira raz-gled z višin. Mnogo kilometrov daleč je prost razgled in ob jasnem dnevu je mo-goce z južne Istre jasno videti stično črto Učke, ob čigar vznožju je Raški zaliv.

Toda vsled gre pogled v neznan. Bilo se svetlikavo skalovje, prostrani pasovi rdeče zemlje, v daljavi lesketajoče se Ja-dransko morje in goram podobni oblaki, ki se dvigajo nad obalo in nad gorovjem, lahko vojaka docela zmedejo. Tako smo se vozili ob robu globoko zsekane doline. Na dnu čez potok, na obeh straneh stmi bregovi, pičo obrasi z grmovjem, v soko nad nami pa ploščati stožci in skalnate

terase. Z daljnogledi smo preiskovali hri-bovje in nenadno opazili sveletoive gve-li, ki smo jih smatrali za skale. Tu pa tam je bilo opaziti kakega pastirja. Borba na takem ozemlju, ki ga je za narava sa-ma takorekoc komunicirala, zahteva mnogo več, kakor samo izveščane čete. To je ozemlje, na katerem se skoraj ne dá p-rt-soditi bližina in daljava, ozemlje, koder se je treba človeku le prisloniti k skal-i, da ga nasprotnik ne more več opaziti. To je dežela in morje, ki v vojnem času iz-ziva nezaupanje in rodi mržnjo.

Med golimi otoki, ki se kakor črne gmo-te dvigajo iz morja proti soncu, ka-žajo ribiški čolni. Ribiči so nastavili svoje mre-ze in čolni se poagoma p-rtmikajo s to-ko. Le redko klaj udari veslo. Nemški stražni čoln se počasi približuje. Pov-ljnik se previdno izogiba nastavljenim mre-žam in s poveljskega mostiča zakliče italijanski pozdrav. Ribiči se dvignejo s svojih klopi, se smejejo in maajo. A kljub temu je morda med njimi marsika-teri, ki je ponoči stal ob skritem topu nad kako ožino in streljal na mornari-čin. Raz katelega je papalala nemška zastava. Ali pa je morda mornaril kot eden izmed »T-ovih ljudi« na lajji, ki je pripeljala orožje, municijo in živila iz angleških skladišč za bandite na otok h Pomorci namreč lahko cele dneve in tedne izostanejo, ne da bi sosedeje to opazili ali se za to zanimali.

### V mraku

V soinčni svetlobi boj na jadranskih otokih miruje. Sebe ob nastopu mraka, ko se morje stane s koprino, ko dalmatinsko gorovje na obzorju zgine v večernih ob-lakih, takrat zaživi tu vojna in vsem svo-jem obsegu. Takrat nastane v zalivih in mel otoki nemir, sence se pojavijo na morju, le vas in ulice so prazne. Podvojene straže patrolirajo med malimi hišmi, zgrajenimi iz belega kraskega skalovja, in korakajo do pomolov na obali. Molče prikoraka četa mladih grenadirjev v luko, ki sega vse tja do tga. Tu sta zaslišani dve manjši bojni ladji. Mornarji dvignejo sidra, ko se grenadirji vkrcajo. Lahno odmeva žvenket orožja, tu pa tam se za-sliši smeh, potem pa odhrš čoni mimo temnih hiš in izginejo na odprtem mor-ju...

### ci nedvomno linčali pošnika Zd uženih držav

Tako se je zgodilo, la je predsednik dr-žave, ki ima zvezinato zastavo, moral, na-mesto da bi prenehal izplačevati denari, davek, opremiti brodovje, ki je pod povel-jstvom Štefana Decaturja odplulo proti Al-žiru...

Decatur st je predstavil, da bo napravil vojaški sprehod, tola zdeva se je okre-nila drugače. Alžirci so se spustili v borbo. Šele po triletnih bojih je bej, — ki ni bil premagan —, izjavil pripravljenost razve-ljaviti sporazum iz leta 1795, da ne bi nje-gove dežele zasedle ameriške sile. P-rt-sednika Združenih držav je odločitev Nje-gove Visokosti zelo razveselila, zlasti za-radi lejtva, da je vojna, ki je močno raz-redila vrste alžirskih vojskovedij, mnogo škodovala pomorskim promet Združenih držav; Madison je brez nadaljnega sprejel bejeve predloge.

Parlament pa, ki je bil že takrat sestav-ljen iz mnogih imperialistično usmerjenih poslancev in senatorjev, s tem ni bil zado-vojen. Zahteval je pojasnila. Predsednik pa je pojasnil, da je za Združene države najbolje tako, ker če bi se ameriške sile izkrcale v Alžir, bi se Maroko, Tripolis in Tunis takoj postavili na stran Alžira in nastala bi vojna, ki bi ji Amerika še ne bila kos. Ta vojna bi znatno škodovala tr-govini Severne Amerike in bi utegnla ko-ristiti le Veliki Britaniji.

Imperialistično navdahnjeni poslanci in senatorji so razumeli, da ima predsednik prav, in alžirsko vprašanje je romalo v arhiv.

Ta zgodba pa kaže, da je bil anglosaški pohlep po lenarju in dobitku že pred 130 leti prav tolikšen, kakor dan dan s, ko so iz gole špekulacije pognali v vojno ves svet.

### Zaščita pred letalskimi napadi

Bilo bi nespretno podcenjevati nevarnost letalskih napadov ki so samo del učevalnih načrtov sovražnikov evropske svobode. Ne-ljubi dogodki ki so jih doživeli ljudje v raznih krajih v teku sedanje vojne, bi se utegnili p-rtmeriti tudi nam. Zato je treba skrbeti za učin-kovite ukrepe, dokler je čas V vsak hiši naj bo za primer letalskega napada pri rok dovolj požarnega peska, zlasti na stropniščih, na pod-strešjih in v kleteh. Nadalje velja odstraniti vse zavese in gardine pri oknih. Tudi blazne-klubske stole in podobne predmete je treba odriniti od oken. Prav tako velja odstraniti preproge, pernice in odeje.

Izkustva kažejo, da se požar večkrat razvije zaradi zalog drv in premoga v stanovanjih. Drva in premog naj zaradi tega ostaneta v kle-teh, v stanovanju pa prinesemo gorivo vsak dan sproti. Umetniške slike kajite v nakit je treba pravočasno spraviti na varno Pod-strešje in marsikada stanovanja naj se po mož-nosti docela izpraznijo, dokler je čas.

Posebno pa je treba paziti na to, da ne shranjujemo v stanovanju denarja, ki nam ga pri bombnem napadu lahko uničijo Zviške nakaznice, dokumenti, ure in lišp spadajo v ročni kovčec, ki ga imamo vedno pripravlje-nega, da ga vzamemo s seboj v zaklonišče. Vsak imetnik stanovanja naj naprav tudi se-znam svojega inventarja, da bo v primeru po-trebe imel dokazni material pri roki.

Ključke zaklonišča ne nosite s seboj. Ključ-ki morajo biti vedno v hiši. Hraniti naj jih oseba, ki je zato določena ali pa naj jih hraniti hiše spravi v stekleni omari ob vhodu, čije ključke ima hišni starišina.

Ce bližnji gospodar ali starišina kljub va-semu opozorilu nečesto izpolniti predpisov o protiletalski zaščiti, javite to upravi po-litice.

# Odločili smo se za narod!

### Izpoved mladega narodnjaka

Današnji čas je doba velike preizkušnje za Slovence. Gre za to, ali bomo ohranili svojo narodno idejo in s tem zavarovali svoj ob-ostoj, ali pa se bomo vrgli v čudno žrelo med-narodnega komunizma in s tem zatrli narodno zavest ter žrtvovali naše ljudi celjem medna-rodnega zločinca. Same te dve poti sta nam odprti. *Trejte poti ni in je nikdar ne bo, zakaj komur je res za Slovence, bo maral priznati naša narodna stremjenja, ki so dosegljiva samo v neizprosni borbi proti komu-nizmu.*

### Trebelno, Grčarice, Kočevje dokazujejo

Ni morda še tako dolgo, ko smo mnogi mladi nacionalisti se mislji, da lahko sodile-mo tudi s komunisti. Nismo hoteli verjeti pozoriškom in svarilom starejših, v napačnem idealizmu nismo mogli verjeti, ker se nam je zdelo nemogoče, da bi bili komunisti tako brezvestno izdajalci, da bi zmedo in nesrečo našega naroda zlorabili za poskus komunistične revolucije. Toda kmalu smo začeli spregledo-vati in nazadnje so tudi zadnjim dvomi, vsem komunisti sami odprli oči ter jim za vedno nemogočili vsako možnost sodelovanja s tem, za so mnogo zavednih narodnjakov »skvi-ralci« kot nim sovražne elemente. *Zadnja ze-lja teh junakov nacionalne ideje je bila od-ločna borba proti komunizmu. Mi moramo biti zvrševalci njihove duhovne oporoče, bi mo-ramo borci proti zlobi mednarodnega zločin-stva, ki tudi pri nas uničuje vse, kar je v zvezi z narodno idejo.*

Ob pokolih, ki so jih izvršili komunisti, se pojavlja mislečemu človeku vprašanje, kdo ma pri komunistih sploh jamstvo da bo ostal »zanesljiv«. Godi se pač tako kakor v vsaki revoluciji, ko se začne zaratni sami med se-boj pobijati in m. n. svoj narodno idejo, nesemo napredaj med to drhal, poslušamo naj Kidričica in Baerlerja in mirno gledamo, kako se na ukaz mednarodnih zločevcev pobijajo po-šteni nosilci narodne misli? *Trebelno, Grčar-ice in Kočevske procese so dovolj jasni dokazi, da je in ostane cilj komunizma — uničenje narodne ideje. Kajt tam niso bili pobiti iz-dajalci, ampak resnični narodnjaki.*

# Hud udarec komunističnim tolpom na Krasu

Kakor poroča »Adria-Zeitung« iz Gorice je bil v času od 15 do 20. januarja po tem, ko je že bilo odločeno področje južno od ceste Gorca—Ajdovšča na, izvršen prese-netljiv udar proti komunističnim tolpom na področju severno od te ceste, v smeri na Trnovski gozd in Čepovan. Številne komunistične tolpe, ki so se iz drugih pod-ročij zatele semkaj, so bile vržene in sti-snjene na področje Čepovan-Lokve, ki je bilo istočasno obkoljeno tudi s severno-a-pačne strani. Obkoljev okrog teh tolp se je

### Narodnost komunistov — trojanski konj

Enkrat za vselej nam je postalo jasno, da je narodna misel pri komunistih samo propagand-na kričalica. Komunisti so se prikazovali kot »borci za narod in osvobodjenje, toda razvoj dogodkov je pokazal, da so take samo govori-li, delali pa so ravno nasprotno. Naše ljud-stvo jih je spoznalo po njihovem delovanju. Zdaj razumemo tiste besede tainika kominter-ne, bolgarskega terorista Dimitrova: »Včasih nas dožijo, da se oddaljamo od komunistič-nih načel. Kakna neumnost kakšna slepota! Mi bi ne bili marksistični in leninistični revo-lucionarji, niti učenci Marxa, Engelsa Lenina in Stalina, če bi ne bili zmoini popolnoma iz-premeniti svoje taktike in načina delovanja, kakor nam to narekujejo okoliščine. Toda vsi evinki in vse delovanje naše taktike je usmer-eno k enemu samemu cilju — svetovni revo-luciji.«

Zdaj razumemo, koliko velja pri komunistih zastava, koliko narodna misel. Vse to, je njim je limona, ki jo izžeto vržejo v smeti... *Narodna ideja je komunistom le trojanski konj in v tem konju se skrivajo tolovaji mednarod-nega zločinca!*

### Kdo je izdajalec?

Komunistična propaganda toliko govori o »izdajalcih«. Izdajalci so ki vsi, ki spregledajo komunistične nakane in ki ne verjamejo, da bi nas terorizem mogel osrečiti. Toda z našega narodnega stališča ne pomeni n-akako izdaj-stvo, če ne gremo s komunisti. Nasprotno, narodno izdajstvo je, kar počnejo komunisti in narodni izdajalci so oni in njihov pomagali. Zato moramo odločno zamačiti umazana usta tistim, katere so komunisti najeli, da nam oči-tajo izdajstvo!

*Mi narodnjaki nečemo izdati svoje narod-ne ideje in se predati mednarodnemu komu-nizmu! Za nas je mesto samo v odločnem protikomunističnem taboru! Danes je mogoča le ena izbira za nas in mi smo se odločili za narod!*

B. J.

# Besedolomstvo Moskve

### Britanska poročevalska služba razkriva pravo ozadje in namene svoječasne pogajbe z Nemčijo

Angleška poročevalska služba je te dni objavla nov prispevek o besedolomstvu Moskve. Tokrat razkriva značilne zanimi-vosti o ozadju pogodbe, ki jo je Moskva l. 1939, sklenila z Nemčijo v času, ko so si Angleži na vsi moč prizadevali, da bi sklenili zavezniško pogodbo s Sovjetsko Rusijo. Ves svet je bil takrat presenečen nad neumljivim postopanjem Moskve, ki je tako rekoč pred nosom angleške dele-gacije, ki se je mudila v Moskvi, sklen-la pogodbo z Nemčijo. Angleška poročeval-ska služba pa sedaj razkriva pravo ozadje tega v diplomatski zgodovini brez dvoma brezprimerne postopanja.

Iz Londona namreč sedaj poročajo, da so Sovjeti l. 1939, sklenili nevtralnostno pogodbo z Nemčijo, ker so domnevali, da bi morala vojno med Nemčijo in angleško-sovjetsko zvezo v prvi vrsti izvojevati Sovjetska unija sama. Zato so Sovjeti sklenili navidezno nevtralnostno pogodbo z Nemčijo, da so tako pridobili na času in do kraja izkoristili na ta način ustvarje-no priliko. Tako so dosegli okupacijo vzhodnega dela taktatne Poljske ter Bal-tičkih držav, zasedbo Besarabije in dela Finske. Obenem so svojo pogodbo z Nem-čijo izkoristili za to, da so se vojaško vse-stransko pripravili.

Ko je Nemčija spoznala grozečo nevar-nost ter nastopila l. 1941, v varstvo vse Evrope, so zagnali Angleži krič in vik. Sedaj pa se je izkazalo, da je bilo postop-anje Nemčije edno pravilno in da je Nemčija s tem morda le za eno minuto prehitela Sovjete, ki so pripravljali svoj napad na Evropo. Sovjeti so imeli v ta namen na meji že pripravljenih 160 divi-zij ter ogromno množino tankov in topov in na tisoče letal. Že pred nastopom Nem-čije so boljševiski neprestano izživali in so bili incidenti na meji na dnevnem redu. Bilo je jasno, da je hotela Moskva n-ame-

noma izzvati konflikt z Nemčijo. V tem pogledu je obstajala prava zarota židov-sko-anglosaških vojnih hujskačev.

Prekrsitev sklenjene pogodbe se je s strani Sovjetske unije že dolgo priprav-ljala. Danes tudi v sovražnem taboru od-krto priznavajo, da je Moskva sklenila pogodbo z Nemčijo zgolj z namenom, da bi mogla nemoteno mobilizirati svoje ar-made in se do skrajnosti pripraviti. Nem-čija pa je sklenila pogodbo z namenom, da prepreči britansko politiko obkoljevan-ja ter v upanju, da bo naposled vendar-le prišlo do trajnega pomirjenja, ki bi nemškemu narodu prihranilo sicer neiz-bežne žrtve. Toda izkazalo se je, da Mo-skva ni mislila pošteno. Komaj štiri tedne po sklenitvi pogodbe so postavili Sovjeti nove zahteve glede obmejnega ozemlja. Ko je Nemčija pokazala dobrohotnost, so postali boljševiski nenasični in skušali iz-siljevati vedno nove koncesije.

Boljševiško izdajstvo se ni jasno poka-zalo šele l. 1941, marveč že l. 1939. Zma-gala na Poljskem, ki so jo izbojevali iz-ključno nemške čete, je dala Führerju povod za novo mirovno ponudbo zapadnim veselilam, ki pa so jo mednarodni židov-ski vojni hujskački odklonili. Anglija je že takrat računala s tem, da ji bo uspelo mobilizirati evropsko koalicijo proti Nem-čiji z vključitvijo Balkana in Sovjetske unije. Izkazalo se je kaj kmalu, da je Sovjetska unija pripravljena prelomiti sklenjeno pogodbo in napasti Nemčijo.

To so dejstva, ki jih klepetava sovraz-na propagandna danes brez sramu prizna-va, dočim se je svoječasno zgrajala nad postopanjem Nemčije. Vse to pa je le nov dokaz, kako malo je zaupati in verjeti be-sedam in obljubam Moskve, ki je slej ko prej vedno pripravljena izdati vsakega svojega zaveznika, če to prija boljševis-škim željem in načrtom.

# Ko je Alžir napovedal vojno ameriškim Zedinjenim državam

### Kako je mali Alžir pred 132 leti ugnal ameriške imperijaliste

Poleti leta 1812, pred 132 leti, je nekoga dne debelusiast gospod, ki je 24 ur prej od-spel v mesto z ostran morja, prošil, da bi bil zaseben sprejet od alžirskega beja. Mo-ž se je imenoval Jakob Barclay in je prin-šal Njegovi Visokosti darilo predsednika Združenih držav.

Zajetni gospod je bil sprejet. Komaj je stopil pred beja, mu je izročil dragoceno predsestnikovo darilo in je po običajnih vjudnostnih frazah pristavil: »Predsednik Združenih držav bi bil Vaši Visokosti zelo hvaležen, če bi bila pogodba iz leta 1795, ukinjena.«

S to pogodbo so bile namreč Združene države obvezane plačevati alžirskemu beju letno 21.650 dolarjev. Za protiuslugo pa je bej zagotovil, da bodo ameriške ladje lahko varno plule po Sredozemlju, brez strahu da bi jih napadli pirati.

**Darujte za Zimsko pomoč!**  
Kjer koli govorite o današnjih razmerah — vedno se spomnite tudi Zimske pomoči!

Prva leta so se točke pogodbe točno iz-vrševale. Toda kaj kmalu so se v nezadovoljstvo začele. Na ta način so se p-rt-sredni odnosi zastupili in takratni pred-sednik Združenih držav, Madison, se je od-ločil, da odpolje v Alžir tajnika trgovin-skega ministrstva, gospoda Barclaya, v svojstvu svojega odposlanca, da bi to za-devo uredil.

Mislječ, da se bo bej, ki o predlogu ni ho-tel ničati, ustrašil ameriških topov, je bil gospod Barclay tako nepreviden, da je za-grozil z oboroženim posegom. Njegova Vi-sokost pa ni trenil in je hitro odgovoril ter se odstranil iz sprejemne. Kako je bil gospod Barclay presenečen, ko mu je tol-gosod bej prevedel bejeve besede, si je lahko mač prevedel bejeve odgovore se je glasil predstavljati, zakaj odgovor se je glasil zelo enostavno: »Svobolni Alžir brez na-lajbnega smatra, da je v vojni z Zdrže-nimi državami.«

Zadeva se je potem nadaljevala tako, da je mogel gospod Barclay le s težavo zapu-stiti živ in zdrav Alžir, kat i njegova ne-sramna grožnja je povzročila med preb-avstvom silno ogorčenje in če ne bi nastopila bejeva telesna straža, bi razkačeni Alžir-

# Pisalni stroji za pisanje na daljavo

### V zvezi z brzovajm ali telefonom lahko s takim strojem pišete hkrati na več krajev

V mnogih primerih brzovaj ne ustreže popolnoma svojem namenu, kadar je tre-ba prenesti p-savo naglo iz kraja v kraj, ker z njim ne vme vsakdo pravilno r-tna-ti. Zato so telegrafski tehniški izumili p-rt-privno, s katero je mogoče neposredno pi-sati z enega urada do drugega, od enega lokala do drugega. Izumili so nekakšen daljnopišni stroj, ki predstavlja združek nava-inega pisalnega stroja z brzovajno p-rt-privno.

Novi daljnopišni stroj izdelujejo v dveh oblikah. Ako hočeta dva kraja stalno dopisovati med seboj, se opremita oba stro-ja s kombiniranim mehanizmom za odda-jo in sprejem. Karakteristično je pri teh daljnopišnih strojih, da se pisava reproducira na sprejemniku neposredno v črtli v h-črkah, številkah in znakih, kakršne imajo vsi pisalni stroji.

Ce se pa hoče kako p-rt-rije oddati z ne-kega osrednjega mesta več interesentom hkrati, na pr. za potrebe v borznom p-rt-metu, pri časopisju, poročevalskih agenci-jah in sličnih obratih potem z dostuje, da se opremijo posamezna mesta zgolj s spre-jemnimi aparati, priprav za oddajanje jim ni treba.

Po vn-nosti so ti daljnopišni stroji zelo slični navadni pisalnim strojem. Tipke so pri njih skoraj prav takšne in v istem vrstnem redu, kakor na pisalnih strojih, da se jih lahko poslujuje vsakdo, ki zna pisati na stroj. Le brzina pisanja je ome-jena in znaša največ 7 znakov na sekundo, to je brzina, s kakršno piše srednjeverstna tipkariča.

# Dežela brez bolezenskih kali

Odkritje in raziskovanje mikroskop-č-nih bolezenskih kali, ki povsod preže na človeka, je vzbudilo pri mnogih ljudeh bolester strah pred bacili Tem bacilofob-om bi bilo pr-rt-očati, naj se naselijo na otoku Novej Zemlja v severnem Lede-nem morju. Otok je odkril Nizozemec Barrendz, ko je sto let po odkritju Ame-rike iskal pomorsko pot v Indijo preko p-rt-arnega morja. Zaneslo ga je na neki severno od Rusije ležeči otok, kjer je v večnem ledu ujet prezebal in stradal ce-la tri leta. Pozneje so otok znova odkrili in ga krstili za Novej Zemljo. Nedavno pa je neki učenjak ugotovil, da je Nova-ja Zemlja popolnoma brez vseh bolezen-skih kali. Na otoku je prebil eno zimo in

je v tem času preiskal zrak, vodo, prah in zemljo, ne da bi našel sledu o kakih bakterijah. Nastavil je po nezavaranosti mestih vrsto steriliziranih posodic, napol-njenih z rediščem za bakterije. Ko jih je čez nekaj ur zopet pobral in segrel v in-kubatorju, ni opazil n-akakega razmnože-vaanja bolezenskih kali. Ako bi nastavil tako redišče, ki je zelo ugodno za razvoj bakterij, v kakem velemestu le za nekaj minut, bi se razvile cele kolone bakterij. Dalje je izpostavil na prostem tudi nekatera jedila, da vidi, ali bodo splesnila ali seg-nila. Sveže meso, ki je ležalo osem mese-cev v odprti posodi na zraku, je bilo po preteku te dobe še popolnoma sveže in užitno.

# Zemlja je stara tri bilijone let

### Njeno starost so izračunali na podlagi svineca in radioaktivnosti

Na podlagi računov različnih znanstvenikov je prišel ravnatelj inštituta za kemično raz-iskovanje v Berlinu dr. Otto Hahn do zaključ-ka, da je naša zemlja stara nekako tri bilijone let in da je šele v zadnjih dveh bilijonih letih postala trdna gnota.

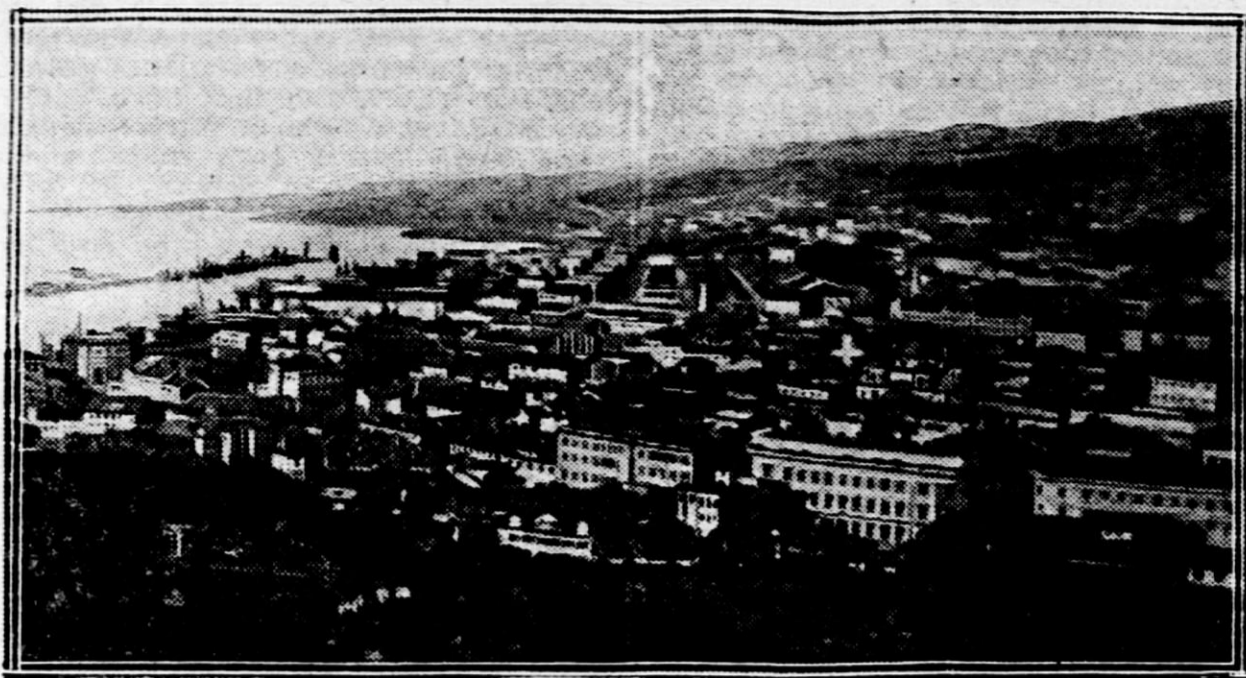
Dr. Hahn utemeljuje svoje zaključke s po-datki o množini svineca na našem planetu. Po njegovem mnenju, ki se sklada tudi z naziranjem drugih učenjakov je vs svinec zgol-uran in drugi v katerih je že popolnoma uga-snila radioaktivnost. Dr. Hahn je z računi na-

tančno dokazal, koliko časa je bilo treba, da so nastale na ta način ogromne množ ne svin-ca ki leži v zemeljski skorji. Pred 30 leti, ko se n-šo bili znan: zakom o radioaktivnosti, bi ne bilo mogoče določiti starosti zemlje na ta-ko preprost in zanesljiv način. S pomočjo za-konov o radioaktivnosti k nedvomno spada med najsiromajša doznanja znanosti, pa se da celo domnati, koliko let je preteklo od tedaj, ko se je tekoča ognjena gnota našega planeta strnila v sedanjo togo obliko.

# Trst se je zopet razgibal

### Zgodovinski razvoj od ribiške vasi do vele mesta — Razgibana kupčijska živahnost — Znanost in umetnost — Naraščajoč tujski promet — Slovenska pesem in beseda se spet slišita

Trst, srednjemu januarja Trst doživlja novo poglavje svoje nedvomno zanimive, pester zgodovine. Danes je njegov pomen zelo narasel, potem ko se je obseg zaledja izdatno razširil. S tem se je trgovska in poslovna veljavnost tega važnega obmorskega vele mesta zelo okrepila. Ves svoj pomorski in gospodarski razmah dolguje Trst predvsem morju, ki je ob njem v preteklih stoletjih blestela beneška slava. Ustanovitve proste luke L. 1719. je bila ona osnova, ki je na njej pognal današnji Trst v vsem svojem vsestranskem razmahu. Tržaški zaliv je postal vabljivo težišče trgovcev z vseh sredozemskih obal ter iz vseh večjih evropskih mest. Kupčije so se bogotno razpredle tja do afriške in bližnje vzhodne, razmetno kmalu tudi do ameriške obale. Kakor je prosta luka neverjetno pospešila ta razvoj, tako se je tržaška borza, ki je med najstarejšimi v sredozemskem področju, razvijala v vsem blesku naraščajoče trgovine. Končno je sledil l. 1836. še Lloyd, ki je odpiral zmerom nove pomorske poti in ki je pomagal množiti tržaški sloves. Tako se je Trst že v prvih desetletjih 19. stoletja uvrstil med najpomembnejša svetovna tržašča.



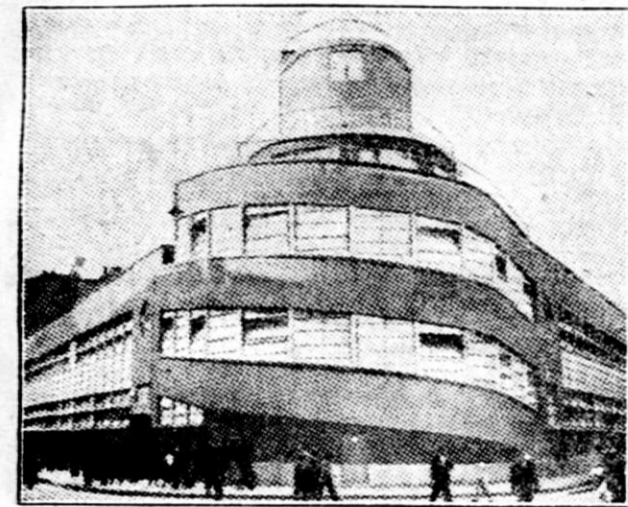
Pogled na Trst

burja, se razvija predvsem po Korzu in priključenem Akvedotu, po katerem se zlasti v poletnih mesecih naspredijo vsak dan na desetih tisoč mladih in tudi starih Tržčanov. Tukaj je tudi središče tržaških kinogledališč, ki so bogato naznanjena na obeh straneh dolgega drevoreda.

Znanost ima v Trstu svoje postojanke predvsem v ustanovah univerze, nadljuje velike občinske javne knjižnice, ki šteje nad 200.000 zvezkov in številnih muzejev z bogatimi zbirkami. Omeniti je prirodoslovni muzej, ki je bil odprt l. 1846. in ki hrani neštete posodobnosti iz slikovitega živalskega sveta, zgodovinski ter umetnostni muzej, dragoceni lapidarij ob trgu Sv. Justa, gledališki muzej ter pomorski muzej z ribarskim, navtičnim in pristaniškim oddekom.

Tudi umetnostna stremjenja so v Trstu krepko zasidrana. To velja predvsem za likovno umetnost, saj je znano, da so tržaški slikarji in kiparji zelo zasloveli. Glavna razstavna torišča so v umetnostni galeriji na Korzu, v Michelazzejevi razstavni galeriji v ulici Sv. Miklavža, v tržaški Umetnostni galeriji in v Jerkovi dvorani. Vsako leto organizirajo poljedeljni tržaški likovni umetniki nešteto individualnih razstav, redno pa pripravljajo vsako leto tudi svoje reprezentativne, kolektivne umetnostne razstave.

Gledališke težnje so osredotočene predvsem na odrih Verdijevega gledališča, kjer gostujejo razne orkestralne skupine (Trst nima svojega stalnega poklicnega gledališkega ansambla). Rossetijevega in filodramatičnega gledališča, kjer deluje priljubljeni režiser Cechelin, ki je doživljal v svojih časih huda preganjanja. Po vseh omenjenih gledaliških vpriparajo v prvi vrsti



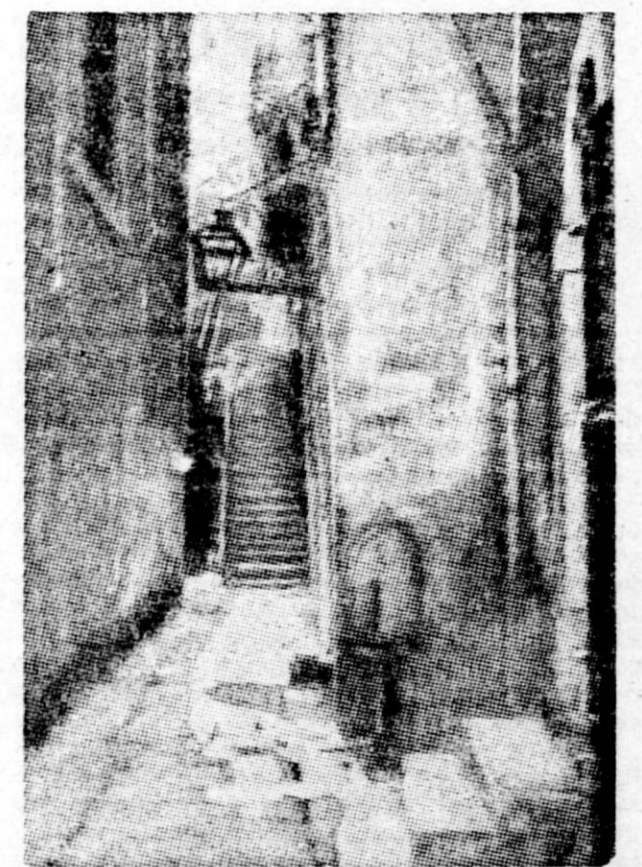
Nova tržaška mestna tržnica

je bil precej močan dotok prebivalstva iz raznih pokrajin Italije, predvsem iz Sicilije in Kalabrije ter iz raznih bombardiranih mest. Dogodki po 8. septembru so zatekli v Trstu na deset tisoč ljudi iz najrazličnejših pokrajin. Zaradi tega ni čudno, če je povpraševanje po sobah še danes v Trstu zelo živahno in če stanovanja izlepa sploh ni dobiti. Za nižje ljudske sloje je v Trstu dobro preskrbljeno z brezplačnimi ljudskimi prenočišči, kjer imajo nižji sloji na razpolago brezplačna stanovanja.

Priroda in zgolovina sta ustvarili tukaj pogoje za pomenljivo rast obmorskega vele mesta. Utip valujočega življenja zajema vsa področja tržaškega življenja. Po tržaških tržiščih, zlasti v poklicni mestni tržnici ob Carducejevi ulici z značilnim stolpom in uro se razvija vsak dan razgibana kupčijska živahnost. Seveda vaju to tudi za tržišče na veliko ob železniški postaji Campo Marzio. Prodajalci in prodajalke, ki tu postrežejo v slovensčini, nemščini in italijanščini, so razmeroma dobro založeni z zelenjavo, predvsem z zrnato solato, takozvano »cikorijsko«, ter cvetočo, pa tudi s saljem, predvsem z jabolki. V smotno urejeni ribarnici ob takozvanem Eneškem pomolu, ki naključje po svojem stavbenem slogu cerkveni gradnji, ki jo je tržaški humor krstil s šalivim vzdevkom »Sv. Marije« in ki je bila zgrajena leta 1912. po zasnutku tržaškega inženjerja Poillia, povprašujejo dan na dan množice tržaških in okoljskih gospodinj po svežih, cenениh morskih ribah. Dobis jih pa tudi po številnih prodajalnicah rib v vseh mestnih delih. V ribolovu preizkušeni barkovljanski in svetokriški ribiči se poskrbujejo za to, da ne ostane Trst brez ribjih dobrot. Tunc dobis in palamidae, cevole in sardelle in kar je še rib vseh vrst. Negoprejšjve so tudi slavne žaveljske in istrske školjke, ki so, požahnjene z limoninim sokom, prava poslastica za dobrokuse. V zimskem času jih tudi pečejo. Okoli stojnice se zbirajo Tržčanini in Tržčanke ter si jih izdatno privoščijo.

Seveda je Trst tudi pomembno središče izvoznitstva, ki ima svoje postojanke predvsem ob ulicah Valdirivo, Torre Banca, v Machiavellijevi ulici in tam okoli. Vrstijo se številna skladišča velikih izvoznih tovark, ki izvažajo zelenjavo in sadje predvsem v alpske pokrajine. V tem pogledu je pomen Trsta po septembrskih dogodkih znatno narasel.

Osebniji prometni živec pa je Goldonijev trg, kjer hrupno odmeva šum in ropot vsakdanjega vozovnega prometa in v vse tržaške smeri švigajočih tramvajev, avtobusov in filovij. Promenačno življenje in vrvenje, ki je v Trstu neprekinjeno skozi vse leto, izvenzmi dneve, ko divje zaplese



Ulica v starem delu mesta

komična dela manjše umetniške vrednosti ter operete, v Verdijevega gledališča od časa do časa tudi opere, kar velja delno tudi za Rossetijevo gledališče. Pred in med prvo svetovno vojno je delovalo v Trstu tudi slovensko gledališče.

Trst je bil že od nekdaj zelo mlkavna točka za tuje, ki so prihajali iz vseh delov Evrope. Leta 1913. je obiskalo Trst 111.905 tujcev, l. 1920. jih je bilo 133.599. V letih pred sedanjo vojno pa je naraslo to število na 200.000. Trst čeka v tujstnem pogledu še zelo lepa bodočnost, saj bo zmerom pritegoval obubovalce pristaniških jadranjskih, veleznestnih in krških lepote, ki okrožajo Trst z vseh strani.

Seem v prijazni rojanski gostilni in posušam slovensko pesem vedro razpoložene družbe. Blagovžno se razlegajo lepi slovenski napelvi. Pridobitve sedanjega časa se kažejo namreč na vsih področjih tržaškega javnega in zasebnega življenja. Z veseljem prisluhnem slovenski, značilno tr-

žanski, pa tudi kraški in vipavski govoricl v središču mesta, zlasti pa tam pri Sv. Ivanu, v Roanu, tjer je bila ustanovljena prva tržaška čitalnica, v ribiških Barkovljah itd. Tržaški Slovenci so z velikim veseljem in zadoščanjem sprejeli vest o relnih slovenskih oddajah v tržaškem radiu. S toplimi občutji sprejemajo danes slovensko radijsko besedo po vseh tržaških, goiških in primorskih slovenskih rodbinah. Poročila, glasba, številna aktualna predavanja smotno izpopolnjujejo radijski program tržaških slov. ra listih oddaj. Cesar ne bi bil tržaški in primorski Slovenci v Savojskih casih nikdar leživali to so dosegli sedaj v novih razmerah pod zaščito nemške vojske in nadzorstvom nemške uprave.

## Upoštevajte!

Precejte, če je zaklonišče prirejeno in opremljeno. Pomanjkljivosti javite hišnemu gospodarju, da jih takoj odpravi.

Pesek in voda za gašenje morata biti pripravljena na podstrešju, na stopniščih, v vseh stanovanjskih in poslovnih prostorih, pa tudi v kleti in v zaklonišču.

Pesek za gašenje za primer letalskega napada vzemite brezplačno iz deponij (b cestah). Te deponije so označene z napisom »Požarni pesek«.

Ob letalskem alarmu vsi v zaklonišču. Vse ukrepe protiletalske zaščite vodi oblastveno imenovani hišni starišina. Ravnanje se po njegovih navodilih!

Zaklonišče mora biti zavarevano proti zračnemu pritisku, drobecem bomb in izstrelkom ter dovolj trdno, da vzdrži uševine lastne stavbe.

Vsaka hiša mora imeti svoje zaklonišče, ki je zadosti veliko za vse stanovalce in za vse v poslopu zaposlene.

V zakloniščih poslopij kjer so uradi, poslovnih ali gostilniški prostori, mora biti dovolj prostora tudi za stranke in goste teh obratov.

V zaklonišče vedno vzemite s seboj denar, listino, živilske karte, odeje, obloko, perilo, obutev, jedilno posodo in pribor ter nekaj hrane in pijače.

Vsako zaklonišče mora imeti zasilni izhod! V strnjem stavbnem sistemu prebite zidove med kletmi za prehode med hišami.

Vsa strokovna navodila za prireditve hišnih zaklonišč dobite v tehničnem oddelku mestnega poglavarstva.

Kdor ne izpolnjuje predpisov o protiletalski zaščiti, spravlja v nevarnost svoje in svojega bližnjega življenje in imetje.

V hišnih zakloniščih mora biti stalna električna razsvetljava in še rezervna luč (petrolejka, sveče). Nakazilo za petrolej dobite pri mestnem poglavarstvu.

Pitna voda v zaklonišču je važen del opreme. Skrbite zato, da bo voda vsak dan vsaj enkrat menjana in da ostane čista ter čistna. Vedra, napolnjena z vodo, pokrijte!

Pesek in voda za gašenje morajo biti pripravljene v vsaki hiši, v vsakem nadstropju, v vsakem stanovanju. Pesek dobite lahko brezplačno iz deponij, ki so po vsem mestu.

Ne pod hito nebo, temveč v zaklonišče morate hiteti ob alarmu. Ali imate vsak ob alarmu morate vzeti s seboj v zaklonišče, vedno pripravljeno v primernem kovčegu?

Ob alarmu mora vsakdo s seboj v zaklonišče vzeti nadomestno obleko, obutev, perilo, denar, listino, nekaj hrane, jedilni pribor, skledice, sveče, zdravniški material, okrepitve in osvežilne pijače i. t. d.

Ob alarmu naj se hišni starišina prepriča, če so vsi stanovalci hiše slišali alarm če je zaklonišče odprto, razsvetljeno in če so se stanovalci podali v zaklonišče.

Izvajajte predpise o zatemititvi! Poslonja ne smejo puščati luči skozi nobeno odprtino ali ploskev, niti povzročati odsevo. Najemniki stanovanj so zato kazensko odgovorni.

Ob alarmu moramo biti mirni in disciplinirani. Kdor je na cesti in daleč od doma, naj hiti v najbližje javno zaklonišče, kamor kažejo puščice.

## Ali bi se radi odvadjali kajenja?

Neki bruseljski list objavlja nov recept, kako se je mogoče zanesljivo odvadjati kajenja. Recept izviraja baje od nekega francoskega zdravnika, ravnatelja Zavoda za uporabno psihologijo. Človek bi potem takem sodil, da mora biti ta recept dober. Na prvi pogled je kaj enostaven. Če začuti apetit po cigareti, se obvladaj in je ne prižgi takoj, marveč šele čez 10 minut. Po 10 minutah jo pokadi. Ko te zopet prihodnji napade slast po cigareti, podaljšaj ta rok na 15, pozneje na 20 minut itd. Belgijski novinar ki je izbral ta recept pa dodaja svoje pomisleke: ne ve namreč ali bo imel vsakdo dovolj cigaret, da bi mogel ta recept temeljito preizkusiti.

# Ženske nadomeščajo moške

### V tovarnah, pa tudi v raznih drugih strokah prehaja moško delo vedno bolj v ženske roke, ki uspešno nadomeščajo moške

Že davno se je v svetu produkcije udomačila ženska pri stroju. Praviloma je do delujoje priprave, mehanično ponavljajoče se enolično delo. To delo zahteva potrpežljivost, krepkosti, ki jo smatramo za žensko lastnost, ki pa se v družbi čuječih oči in urnih rok zlasti v obrtnih delavnicah čudovito izkaže. Slaj je ženska s čutom svojih prstov, s svojimi nežnimi prijemi in zanesljivim opazovanjem kakor ustvarjena za to, da streže majhnim in natančnim strojem. To je ugotovil že Edison, ki je v svoji delavnici prepustil manjše podrobnosti ženskim rokam, mošk m pa dela, k jih ni mogoče opravljati brez telesne moči.

V čedalje urnejšem tempu zavzemajo v sedanjem vojnem času ženske v gospodarski strukturi sveta delo na strojih in industrijah. Ne samo za to, ker za posluževanje strojev ni potrebna strokovna izobrazba, ampak tudi zato, ker se lahko vsa ta neizučena ženska, ki ima le malo dobre volje, v razmeroma kratkem času priučijo potrebi. Mogoče tudi zato, ker je ženska, ki je primorana služiti v vsakdanji kruh v neugodnih razmerah, težje prizadeta nego moški in se ne straji prjeti za delo, ki se je doslej v njem trudila da ne leži žamske naravi. V mnogih primerih gre za kvalificirano delo v določenih stroki, ki doslej

ni dovolj privlačevala nežnega spola in hranj v sebi še lepše izgode za bodočnost.

Statistike kažejo, k čto so ženske prevzele dela, ki pripadajo prav za prav moškim. Tako najdemo dandanes ženske nosače, pristaniške delavke, splavarice, nakladalke premoga, divrkarke, vozačice, šoferke itd. Da, celo podkovske pomočnice, mehanikarke v garažah in avtomobilskih tvornicah ter v avijataki. Pomožno žensko delo v industrijskih podjetjih osvetljuje nepregledne številke. Delo, ki zahteva splošno strokovno naobrazbo in ki so ga nekoč opravljali samo moški — na pr. inženjerska stroka, stavbna tehnika, kemija itd., je danes v ženskih rokah. Često nis ženske v teh poklicih »znamenajo« s svojim stvaritelstvom, ki presega povprečnost in dobliva večjo vrednost z osebnimi iznajdbami, z dragoceni pomenstavitvami, izboljšanjmi, da celo z naravnost novimi delovnimi metodami in delovnimi smotri. Ženske iznajdbe se nanašajo na tržna sredstva, na znanstvene instrumente, na merilne naprave, na stroje in barve, na napredek v stavbnih, ladjedelniških in cestni stroki. Ali ni vse to dokaz, da po pravici lahko govorimo o moških poklicih žensk v modernem življenju.

## Kako ohranimo odrezano cvetje dolgo sveže

Kakor poroča revija »Gartenbauwissenschaft«, je izvedel na botaničnem inštitutu zagrebške univerze Z. Arnold obsežne preizkuse, kako umetno ohraniti cvetje čim dalje časa sveže. Polzkuši so pokazali, da je mogoče samo z glukozo (grozdniim sladkorjem, doseči izdatno podaljšanje trpežnosti mnogih cvetih. Za glukozo se je izkazal magnezijev sulfat v nekaterih primerih učinkovit, vendar pa se ti preizkusi še nadaljujejo.

Aspirin, ki ga v praksi pogostoma priporočajo v to svrhu, je pokazal v večini primerov škodljiv vpliv na trpežnost cvetja; v nekaterih primerih pa ni pokazal nobenega učinka. Da bi vplivala aspirinova raztopina zabranjujoče na gnitje stebel, niso mogli dogniti. Klorov natrij, ki ga tudi pogostoma priporočajo, je povzro-

čil prav tako kakor aspirin večinoma pomembno zmanjšanje trpežnosti cvetja. Dvoje ugodnih opazovanj je vsekakor pripisovati golemu naključju.

Razne rastline se obnašajo v isti raztopini prav različno. Glukoza deluje n. pr. na daljše neugodno, na petunije in zajčke pa prav izvrstno. Klerkije in poletne astra so se pokazale proti glukozni popolnoma indifferentne. Petunije so bile prav hvaležne za pridoček magnezijevega sulfata, na astrah, klerkijah in zajčkih pa niso opazili nikakovega učinka. Aspirin je učinkoval pri večini vist škodljivo, tako pri petunijah in zajčkih v večini primerov in tudi pri klerkijah, astrah in kizantemah. Le pri dalijah se niso pokazale nikaki škodljivi vplivi.

## Mlado deklo za dve kozi ali eno kravo

Na otoku Zanzbaru ob vzhodni afriški obali (po arabško San Žbar — dežela črncev, po dom činsko Ungur) je mlada in krepka ženska pred malo leti veljala tri krave, se čede pa dve. Danes stane eno kravo. To prevrednotenje so povzročili francoski misijonarji.

Pred nedavnim je tam cvetelo mnogo živin. Vsak možak je imel povprek 30 žen nastanjenh v posebnih kočih. Trdo so morale delati zanj, a denarja niso dobile nikdar nič od njega. Bogatini so nakupovali mladenke kopoma in tropoma, sro-

mački pa so morali dostikrat ostati brez družice, četudi je ta čas veljala le dve kozi.

Neki beli oče je nabavljal več črnih delcev, plačavši po tri krave za slednjo in jih izročil belim sestram, da so jih vzgajale v sirotišnici. Črni mladi so si jih potem smeili svobodno izbirati za žene, d. s. s pogojem, da se dajo krstiti in da obljubijo žveti z eno samo družico. Oče je zahteval povrnitve kupne cene, vedoč, da ima vrednost edno to, kar stane. V sirotišnici vzgojene mladenke so bile boljše vrste, nego so so dobile na trgu s sužnjami.

## Tudi klobuk ima svojo zgodovino

### Nekoč je bil klobuk znak svobode — Moda klobukov se je zelo spreminjala

Ze več let je minilo, ko se je začela uveljavljati moda, da je mladina zavrgla pokrivala; nekaj časa so bili gologlavi ljudje na cestah celo v večini. Ščasoma so jih začeli posnemati tudi starijši. Nova moda je zlasti prevladovala poleti, pozneje pa je bilo tudi precej ljudi, ki se niso ustrašili hoditi nepokriti pozimi. Kakor ima vsaka moda svoje strasne privrženca pa tudi nasprotnike, tako so tudi to modo nekateri zelo obsojali. O nji so razpravljali celo zdravniki. Nekateri so ugotavljali, da je zelo nezdravo ter nespačetno, če hodiš nepokriti zlasti pozimi. Sovražniki te nenavadne mode so tudi trdili, da je prav ta moda kriva, da je toliko ljudi plešastih. To pa je bilo precej pretirano, kajti največ plešastih ljudi je vendar med starišimi možiki, ki se niso nikdar navdušili za novo modo in so bili prečasti že, ko se nove mode sploh ni bilo.

Gologlavcev je tudi dandanes mnogo in morda bi kdo celo mislil, da je pokrivalom odklenalo za vselej; to se pravi, da je zgodovine pokrival je konec. Vendar ni verjetno, da bi ljudje kdaj povsem opustili pokrivala, odnosno se zadovoljili s samimi lasmi ali celo plečami. Zgodovina pokrival je že zelo dolga in nedvomno ne bo še tako kmalu končana.

Slike, ki nam prikazujejo življenje v starem veku, so nas zavedle ter mislimo, da tedaj ljudje pokrivali niso poznali. Tako si na primer ne moremo misliti pokrivanja Kristus, čeprav so se ljudje pokrivali tudi v njegovem času. Ne vemo pa seveda točno, kakšna pokrivala so bila v modie tedaj.

Splošno je znano, da so Francozi v času velike revolucije začeli nositi frigijske čepice. Zato nekateri domnevajo, da je frigijska čepica začetek čepic sploh. Zgodovinarji nam tudi vedo povedati, da so se v starem veku pokrivala s klobuki žene Rimljanov in Grkov; moda ženskih pokrival se pa tedaj menda še ni tako bliskovito menjavala kakor dandanes. Točna oblika tedanjih ženskih klobukov pa ni znana, kajti sicer bi jo dandanašnje modistke že zdavnaj uporabile, ker so včasih tako zelo v zadregi za ideje. Starčevski ženski klobuki so bili podobni dandanašnjim kopalnim klobukom, klobukom za sončenje; to so bili po večini slamniki.

V zvezi z zgodovino klobuka je tudi zgodovina pozdravljanja, odkrivanja Vedeti moramo, da je klobuk pomenil znak svobode. Ko je suženj dobil svobodo, so mu dali tudi klobuk. Menda so kmetje prav zaradi tega v srednjem veku tako zelo vzljubili klobuk. Znano je, da je svobodni kmet pri obredu ustoličenja na Gosposvetskem polju sedel pokrit s klobukom. Odkrivanje je v starih casih namreč pomenilo, da si se ponizal pred gospodom ter mu priznal da si njegov suženj. V starem veku je bil nekaj časa klobuk kot znak svobode upodobljen celo na rimskih kovancih, in sicer v času Kasija in Bruta, po umoru Cesarja.

Klobuk torej izvira iz starega veka; v srednjem veku je pa prišel že nekaj z mode. Tako baje klobuk ni bil več v rabi v času Karla

Velikega; tedaj so nosili frigijske čepice. Vendar se je začel klobuk zopet kmalu uveljavljati. V desetem stoletju je bil zopet razširen. Ze tedaj so poznali slamnike. Pokrivali so se pa tudi z lodnatimi klobuki. Oblika klobuka se je seve v raznih dobah bolj ali manj spreminjala. Stare slike nam n. pr. kažejo, da so nosili klobuke v obliki stočca. Poslej klobuk ni prišel nikdar več iz mode, čeprav so v posameznih dobah nosili čepice in barete.

Kakšni so bili klobuki v srednjem veku in pozneje, je znano. Prikazujejo nam jih slike, pa tudi v muzejih jih vidimo tu in tam. Zgodovina klobuka odnosno pokrival nam pove, da se je nekaj časa uveljavljala španski prosti klobuk. Nizozemski klobuk je imel tudi ime »Rubensov klobuk« po slavnem slikarju Rubensu; bil je razširen v 16. stoletju. V prvi polovici 17. stoletja so nosili širokrajni »švedski klobuki«. Sploh se je moda klobukov v 17. stoletju precej spreminjala in tedaj so začeli nositi tudi klobuke, podobne dandanašnjim porebnim. Sorazmerno mlada je še oblika cilindrov, ki so se razširili v 18. stoletju pred francosko revolucijo, in sicer najprej na Angielskem.

Moda gologlavosti se je razširila k nam iz Amerike, in sicer že pred prvo svetovno vojno, a razširila se je boljše šele po vojni, zlasti med veliko gospodarsko krizo. Za novo modo so se nekaj časa dekleta ogrevala prav tako kakor moški, menda že zaradi tega, da so tem laže pokazala svoje pričeške. Kolikor so tedaj zaradi »gologlavosti« izgubile modistke, so pridobili frizerji.

Pri vsaki modi bi se morali najprej vprašati, kako sodijo o nji zdravniki. Torej: ali je zdravo, da hodimo na prostem nepokriti? Baje je vse odvisno od utrutenosti; kdor je utrjen, mu ne škoduje, če je nepokrit tudi pozimi. Toda mora biti v resnici utrjen. Zdravniki bi ne priporočali nikomu, da bi začel hodi brez pokrivala pozimi. Posledice bi bile lahko zelo hude. Pokrivalo najraje odložimo poleti in če ga ne nosimo ves čas tudi jeseni, ga bomo morda lahko vsaj nekaj časa pogrešali tudi pozimi, dek'ler ne bo nastopil najhujši mraz.

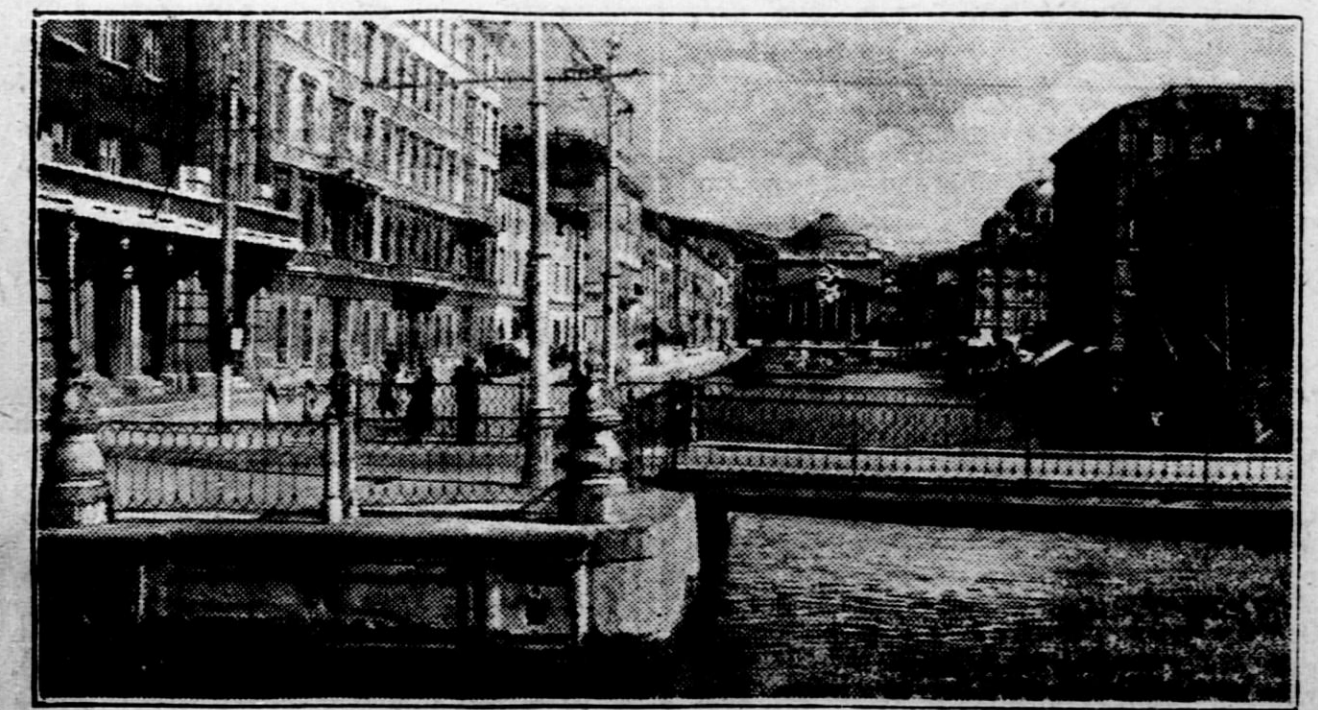
Da ni vseeno, če smo pokriti ali ne, so strokovnjaki tudi dokazali z zanimivimi preizkusi. Tako so dognali, da znaša toplota na glavi pod mehkim klobukom 300. ko je znak topel 360 (huda poletna vročina), pod vojaško čelado celo 36.50, pod slamnikom 26.50 in pod sportno čepico 34.50. Iz tega torej sšredvidimo, da primerno pokrivalo tudi štiti glavo pred prehudro vročino tako, da je pokrivanje potrebno ne le pozimi, temveč tudi poleti.

## POKLON

Žena možu pred draguljarjevo izložbo: »Kajne, Ivan, da mi boš kupil biserno ogrlico?«  
Mož: »Cemu, draga ženka? Niz biserov imaš že v ustih!«

## RAZLIKA

»Kar mi boš rekla, bom vse pogoltnil, no bom pa vsega, kar mi boš skuhala.«



Veliki kanal v Trstu

# Vojaška obveznost pred 150 leti

## Narod je moral vedno sam skrbeti za svojo varnost — Nekoč so vojake za obrambo najemali, pozneje nasilno lovili, naposled pa je bila uvedena splošna vojaška obveznost — Vjak in njegovo življenje v narodni pesmi

Ime »soldate« izvirava od plačanega najemnika najemniške vojske, to se pravi od vojaka, ki so ga plačevali s soldi. Povsem prosti vojaške službe pa moški tudi takrat niso bili, ko še ni bilo splošne vojaške obveze, kajti v mestih in trgih je moralo prebivalstvo samo skrbeti za svojo obrambo. Tako so bile avgusta 1575 izdane obrambne odredbe, ki so določale, da so mesta dolžna sama braniti svoje območje ter da morajo imeti dovolj izvežanih vojakov za obrambo na obzidju. Deželni vojski poveljniki s svojo vojsko ni branili mest neposredno, temveč se je spoprijel s sovražnikom bodisi na meji ali kje drugje na bojišču. V Glasnku Muzejskega društva l. 1939 je G. Cremošnik pisal o naši vojaški narodni pesmi ter popravil nekatere nepravilne sodbe o zgodovini najemniške vojske pri nas.

### »Oj, Ljubljanici, ste zaspanci!«

Posebno zanimiva je narodna pesem, ki govori o Ravbarju, kako kliče Ljubljanice pod orožje. »Ravbar« je bil Turjak, deželni vojaški poveljnik, ki se je izredno proslavil v bojih proti Turkom. Pesem se glasi:

»Ravbar kličejo Lublance:  
»Oj Lubljanice, ste zaspanci!  
Skočimo z' pčstel vstajajte,  
Berž na vojsko napravljajte!  
Pa za Ravbarjem hodite  
So Lublanke jih prosile,  
Jim denarje ponujale,  
Si gospode odkupvale.«

Pisec pravi, da Turjaški ni klical Ljubljančanov pod orožje, kajti za svojo obrambo so morali skrbeti sami. Vodil je pa svoje vojake izven mesta. Obrambne urede so določale, kakor pravi izvirnik: »Auch die Städte und Märkte sollen die Ihrigen mit Landesknechtsrüstung bewert machen, damit sie zur allfälligen Vertheidigung gegen eine Belagerung bereit sind sowie auch Fährlein Knechte zur Zeit des Aufgebots und Abschlag an Stelle des dreissigsten Manes stellen können.« Fährlein Knechte so morali biti najemniki in ne meščani. To se pravi, da je mesto najemalo za obrambo vojake. Vedeti moramo, da so v meščani rabili do 16. stoletja izraz »Knecht« in šele potem se je razširilo ime »soldate« iz italijanske. Zaradi tega tudi naše stare narodne pesmi govori o »hlapecih, ko gre za vojake. V resnici so se pa v tistih časih lahko odkupovali od vojaške službe, kdor je pač imel denar. Toda ne smemo verjeti narodni pesmi, da so Ljubljančanke medlovalale okrog Turjaškega za svoje može in jih odkupovale, kajti mesto ni bilo pčrejeno deželni gosposki tudi v vojskem pogledu in zato Ravbar ni mogel klicati pod orožje Ljubljančanov.

### Začetek »lancknehtov«

Dandanes marsikdo ne ve več, kaj so bili Landsknehti. Razlikovati je treba med tako imenovanimi viteškimi vojskami in Landsknehti. V starih časih so se vojskovali samo viteške vojske, švicarji so začeli z velikim uspehom uporabljati svoje pešce proti avstrijskim viteškim vojskam, to se pravi proti konjenikom v težki oklepi. Zgodovinarji pravijo, da zmeze švicarskih pešcev pri Sempachu l. 1386 nad avstrijskimi vitezi pomenijo začetek nove dobe v vojaški zgodovini, namreč začetek tako imenovanih Landsknehtov. Landsknehti so se začeli uveljavljati, ko je prišlo v rabo strelno orožje. Prejšnje čase so se spopadali le s hladnim orožjem, mčž proti možu, in je prišla v poštev telesna sila in spretnost mečevalca. Iznačilo smodnika s strelnim orožjem je pa izpodrinilo viteške vojske. Peseljo so bili potrebni za vojevokanje strelci. Toda vojaštva ni bilo tako lahko zbrati. Za skupne potrebe države so danje vojake posamezne dežele. Sleherna dežela si je pa skušala čim bolj olajšati to breme in tako je bil vladar odvisen od naklonjenosti deželnih stanov, ko je zbral vojsko. Razen tega pa vojakov, zbranih v

območju posameznih dežel, niso imeli uporabljati v drugih deželah. Zato so bili vladarji prisiljeni, da so si pomagali z najemniškimi vojskami. V Avstriji je začel najemati vojake Friderik III. (1440—1493). Doba najemniških vojsk je trajala približno tristo let do uvedbe vojaške obveznosti l. 1793.

### Kako so najemali vojake

Najemanje vojaštva je bilo poverjeno izurjenim častnikom, polkovnikom in stotnikom, ki so prešli v ta namen posebna pooblastila, »patente« od vladarjev. Sleherna najemalce je imel točno določen okoliš za nabiranje vojakov. V večjih krajih so vabili v vojaško službo s primernim pompom in truščem — s pomočjo bobna; razglašali so nabiranje kakor še do največjega časa občinski birčiji na trgih razglase oblasti. O nabiranju vojakov za najemniško vojsko govori tudi narodna pesem ter prica, da so imeli že tedaj smisel za propagando:

»Krog žolnirji so hodili,  
Pa na pisan boben bili,  
Men veselje so dajali,  
Gvant žolnirski permerjali,  
Da sim se v žold zapisal.«

Razumljivo je, da so najemali vabili v vojaško službo mladce z obljubami, včasih so se pa tudi posluževali zvijač. Večkrat je bila potreba po večjem številu prostovoljcev, ki jih ni bilo tako lahko zbrati. Podjetni najemalci so si pomagali s pivjačo; vabili so mladce na čašo vina. Ko je mladenič vzel denar od najemalca — četu tudi je bil pijan — je bila s tem njegova usoda zapečatenata. Ta denar je seveda šel na račun plače. Prijubljena zvijača je bila, da je najemalce zvalil mladce na pivjačo. Ko so sedeli za mizo, jim je nalil vina in nazdravil cesarju; če so povabljeni odzdravili, je to pomenilo, da so se prijavili v najemniško vojsko. Kdor pa ni odzdravil, je s tem žalil cesarja in zaslužil, da so ga zaprli. V ječi so ga pa seveda lahko držali, dokler si ni premislil. Nekateri so pa bili tudi izredno uporni, tako da je bilo treba včasih katerega obesiti; zato se je pozneje dogajalo, da so najemalci včasih polčili pred mladce denar in vrvi, češ, izbiraj!

### Oddelke so šteli po praporih

Najemniški vojski niso imeli enotnih krojev in znak skupnosti je bila zastava. Po zastavah, odnosno praporih so tedaj šteli vojaštvo; če so hoteli vedeti, kako močen je sovražnik, so pošeli zastave. Do l. 1768. je imela vsaka četa svoj prapor, pozneje pa samo vsaki bataljon. Tako nam postane razumljivo, zakaj so se do 30letne vojne manjši oddelki splošno imenovali »Fährne«, odnosno »Fährlein«. V naših krajih pa pod italijanskim vplivom »bandera« ali »banderice. Tudi narodna pesem govori o »banderici«:

»Ravbar veli hlapcu:  
Zlez' na to v.soko dreve,  
Gledaj dobro na banderice!  
So banderici vilit imeli,  
Terdo mujo bomb jemi,  
So banderici pa rudeči,  
Nič ne bodimo boječiči!«

### Plače najemniških vojakov

Znano je tudi, kako so plačevali najemniške vojake. Vendar nam te številke dandanes ne povedo mnogo, ker bi morali vedeti še, kakšno vrednost je imel tedaj denar. Do 1838 je bila najnižja častniška stopnja Fährnik. Plače častnikov in vojakov so l. 1602. znašale: stotnik (avstrijski) je prejemal 360 godinarjev, paporščak 80 gld., poročnik 50. navajni najemnik-prostak pa 8 do 19 gld. na mesec. V dobi Evgena je p. aprarščak ki je bil po stopnji že za poročnikom, prejemal po 38 gld., stotnik 140, poročnik 40 in prostak 6 in pol gld. na mesec.

### Najemniški vojaki so imeli pri sebi tudi žene

Značilno za najemniško vojsko je, da so vojaki smeli voditi s seboj ženo, pa tu i ljubice. Prav zaradi žensk je najbolj trpel ugled najemniške vojske. Zgodovinarji tudi trde, da so bile ženske pri plenitvi in nepokoršnih vedno prve. V rokah so morali imeti posebne odredbe, ki so morale skrbeti za red pri tem delu, spremljati:

»Časom so vedno bolj izločali ženske iz vojaških odredov in l. 1812. je smelo biti med vojaštvom na 100 mož pehote le 8 žensk. Narodne pesmi omenjajo pogosto vojaške ljubice. Ženske so vojakom prale, kuhale in šivale. Dogajale so se včasih tudi čudne stvari. Tako govori narodna pesem, da »fantje igrajo za deklice«:

»Ta tretjo karto vržejo,  
Dobil jo je en mladi soldat,  
Četrto karto vržejo,  
Dobil jo je en star žolnir.«

Tu je treba razlikovati med soldatom in žolnirjem. »Soldate« je vpoklicani vojak, žolnir pa najemnik.

### Prisilno nabiranje vojakov

V času Marije Terezije so začeli prisilno nabirati vojake. Najemnikov je bilo namreč premalo in pri najemanju so se dogajale razne nezakonitosti. Zato je pred 150 leti, leta 1793. izšel zakon, ki je predpisal splošno vojaško dolžnost vseh za orožje sposobnih moških državljanov. Vsak polk je dobil svoje okrožje za nabiranje. Okrožja so bila razdeljena na manjše okrajke, ki so morali dajati po eno četo. Pri vsaki četi je moral častnik voditi matične knjige okrajca in ga od 1. marca do konca maja prepotovati. Generalno poveljstvo je vsake pomladi naznanilo okrožnim uradom, koliko vojašva je potrebno. Okrožja so potem določila, koliko vojakov morajo dati posamezni okrajci. Gosposke so napravile seznam moških, ki so se jim zdeli sposobni; in niso bili neobhodno potrebni doma; seznam so poslale pristojnemu častniku čete. Četa je pa potem poslala nekaj zanesljivih podčastnikov, ki so v zvezi s civilno upravo tiho polovili moške, ki so se hoteli poskrbiti.

## Ali je električna človeku nevarna?

Kolikokrat čitamo v listih, da je kdo iz ne previdnosti prijel za žico, v kateri teče tok visoke napetosti in vzpostavil s svojim telesom kratek spoj; a kako redko se sliče beležke končajo s stavkom: »Zdravnik se je posrečilo nesrečnika obuditi v življenje.« Le prečesto je posledica smrt. Stara je resnica: električna ubija. In zato so v bližini tokovodov z visoko napetostjo nameščene svarilne tablice z mrtvaško glavo in z napisom: Smrtno nevarno! Podobno kakor na steklenicah s strupi.

Toda zdaj se, da ta stara resnica vendar ne ni tako neizpodbitna, za kakršno smo jo imeli doslej. Na Dunaju je vstal nov prorok in zaklepal v svet: električna ne ubija! Proroku je ime Stephan Jellinek in za svojo trditve navaja celo vrsto dokazov, ki jih priložuje dunajski dnevni in strokovni listi. Komentarji so seveda različni, nejeverni Tomaži so kakopak najglasnejši in največ vedo; ali profesorji dokazi temelje na aventičnih dejstvih in bi ne bilo prav, da bi jih prešli z molkom.

Evo nekaj najzanimivejših primerov! Nekega dunajskega stražnika je ubile tok 4500 voltov. Zdravnik so ugotovili smrt, srce je prenehalo delovati. Profesor Jellinek je dozdnevna mrtveca po šestih urah umetnega dihanja spet obudil v življenje.

Neki avstrijski inženjer je hotel z zrcalom opazovati transformator z visoko napetostjo. Obloga zrcala je bila kovinasta in električni tok je inženjerju šnil v ramo in mu je razmrazil do kosti. Prof. Jellinek ni dal, da bi inženjerja operirali in po nekaj tednih slabne nege se je drobček kosti sam odločil in rana se je zacelila. Električna je razdeljala, električna jo je sama spet ozdravila.

Ob drugi priliki je imel prof. Jellinek opravka z žensko, ki jo je bil električni tok podrl na tla. Njen mož je odhitel k zdravniku, ki je ni znal več pomagati in je mogel ugotoviti samo smrt. Jellinek je truplo raztelesil in ko je prerezal srce, je našel še živo, še nestrnoeno kri. Če bi bilo ženo takoj po nastali nesreči skušali rešiti z umetnim dihanjem, bi morda še danes živala.

Navedli smo le nekaj primerov, a ti primeri govore jasno in nedvoumno: električna ne ubita.

Ti primeri povedo še več: Ti primeri obtožujejo! V Ameriki vrše eksekucije zločincev na električnem stolu. Pravijo da je ta način usmrtitve človeku nevarnejši, češ da se obsje-

### Vojaška služba dosmrtna

Vojašine so se silno bali, ker je bila vojaška služba dosmrtna. Vojaške dolžnosti so bili oproščeni neobhodno potrebni delavci pri hiši in oženjeni. Do l. 1866. so se bogati obvezniki lahko odkupili, o čemur poje narodna pesem »Odkupiti ga hoče«. Po narodni pesmi bi naj odkupna znašala 100 kron, a je bila precej višja. Ni pa bila vedno enaka. Za leto 1859. je znašala celo 1500 gld. Ko je bila uvedena splošna vojaška dolžnost, se je to seveda zračilo v narodni pesmi. Raziskovalec pravi, da je narodna pesem postala zaradi tega jokava. Zbiralec in urejevalec narodnih pesmi Strekelj soli, da je ta jokavost narodne pesmi posledica socialnih okoliščin, češ kmetje so morali dati pogosto edine delovne moči k vojakom, kar pa Černošnik pobija, češ edine delovne moči so bile oproščene vojašine in misli, da se raje kaže vpliv dosmrtno vojaške službe, odnosno službe do invalidnosti. Vzrok je pa tudi treba iskati v neobjektivnosti kmetkega prebivalstva.

Dosmrtna vojaška služba je bila v veljavi do 40 let, do l. 1802. Tedaj je bila skrajšana na 10 let pri pehoti, 12 let pri konjenici in 14 let pri topništvu. Toda leta 1811. so vojaško službo podaljšali in sicer v splošnem na 14 let. To je o talo v veljavi do l. 1845, ko je bila skrajšana na 8 let. Šele l. 1866. je bila vojaška služba skrajšana na 3 leta. Potem ni bilo več nobene spremembe do prve svetovne vojne.

V narodnih pesmih je pogosto omenjena sabla, najbrž zaradi tega, ker so l. 1765. pri pehoti uvedli razen drugega orožja tudi to orožje, a že l. 1798. so ga zopet opravičili. Sable so pa nosili še grenadijci, a pri njih je ostala kot sestavni del orožja etične čete, a ne iz potrebe. Da naše narodne pesmi tako pogosto imenujejo sablo, pisec pripisuje temu, da so nastale po večini po uvedbi splošne vojaške dolžnosti l. 1793., v letih, ko so vsi prostaki nosili sabljo. Tako nam postane razumljiva narodna pesem, ki jo je slišati še danes:

»Al! me boš kaj rada mela,  
ko bom nosil sukno belo,  
sabljo pripasano...«

nec v nekaj sekundah in brez muk preselil na oni svet. Razen obsojence je menda ves svet verjel, da je res tako. Pomisleke so izražali le konservativni nazadnjaki, ali jih ni nihče poslušal. Jellinekovi eksperimenti s 4500 volti so razkrinkali strašno zmoto: v Sing-Singu usmrtajo zločince samo s 1800 volti, a če tok 4500 voltov ne usmrti človeka, kako bi ga dva in polkrat nižja napetost? Na električnem stolu eksekvirani obsojenci torej očitno še žive, ko jih v imenu zakona proglašajo za mrtve!

Teza dunajskega učenjaka postavlja dve poudarki ameriški eksekuciji v docela novo luč. Prva od njih je senzacija michiganskega Sing-Singa, druga pa slučaj Ruth Snyderseve. V Michiganu so pred leti posadili nekega roparskega morilca na električni stol. Zdravnik je ugotovil smrt in jettiški ravnatelj je odpravil tradicionalno formulo: »Proglasim te za mrtvega in zakon je dobil svoje zadoščenje.« Toda čez eno uro je mrtvec oživel in živi še danes. Ker je bil uradno proglašen za mrtvega, ga namreč po ameriških postavih niso smeli vnovič odvesti na morišče.

Eksekucija Ruth Snyderseve bi bila utegnla postati še večja senzacija, da se je posrečil način njenih sodnikov, o katerem je svoječasno obširno pisal njen zagovornik J. Lonardo. Kar je tedaj zvenelo fantastično in skoraj absurdno, nam postaja danes razumljivo.

Naši čitatelji se bodo iz dnevnega časopisa morda še spomnili, da je mlada Ruth Snyderseva, ko so ji sporčili obsodbo zapadla v hudo živčne krče in da je besnela kakor noro. Neznano pa jim utegne biti, da se je pomirila, ko so ji prijatelji obljubili, da jo bodo po eksekuciji spet oživelili. Po načrtu teh prijateljev bi bilo imelo biti truplo obsojenke nedotaknjeno od seirnega noža, eno uro po usmrtitvi izročeno njenim svojem. Kako mljho od kaznilnice je v neki hiši čakal kirurg, ki je hotel usmrtenko oživiti s kombinirano injekcijo adrenalina in kofeina. Mr Ruth Snyderseva pripoveduje J. Lonardo, je šla mirno v smrt; zavedala se je, da bodo njeni prijatelji in zdravilniki storili vse, da ji vrnijo življenje. In če bi se bila stvar presrečila, bi državna oblastva kakor enkrat v Michiganu, ne bila mogla ukreniti ničesar več: zakaj Ruth Snyderseva bi bila za nje mrtva. Da Ruth ni vstala v življenje, ni kriva ponesrečena zdravniška intervencija, nego

okoliščina, da sta ravnatelj Sing-Singa in newyorški višji državni pravdnik prepredila izvedbo omenjenega načrta. Trupla Snyderseve niso predali njenim sorodnikom, temveč so ga takoj po izvršeni eksekuciji prenesli v državni anatomski institut.

### Ob 15-letnici smrti Milana Puglja

Dne 3. februarja 1929 je umrl v hiši Slovenske Matice na Kongresnem trgu gospod Milan Pugelj, slovenski pisatelj in večletni režiser Narodnega gledališča, dolgoletni tajnik Slovenske Matice« itd. v najlepši moški dobi 46 let.

Pokojnik je bil odličen slovenski književnik, priljubljen pri povedovalcih in esejist, upoštevan v vseh slovenskih umetniških krogih, blag, rih, čist slovenski človek. Kot književnik spada med neodoljivejšie slovenske noveliste polpretekle dobe kot režiser in dolgoletni kritik med najbolj globoke poznavalce našega gledališča, kot slovenski človek med najbolj nesobične, trpeče, nepriznane in zato morda najbolj pristne ljudi slovenske resignacije, spoznanja in dela iz ljubezni do večne lepote.

Pokojnik je bil kremenit značaj, pravi Dolenc, rojen v učiteljski družini v Kandij pri Novem mestu dne 3. januarja 1883. Obiskoval je gimnazij v Novem mestu in na Suškaku. Z mlad se je posvetil literaturi. Bil je tajnik Slovenske Matice« in v letih 1915 do 1917 urednik »Slovan« in sourednik »Ljubljanskega Zvonca«. Po vojni je postal tajnik Narodnega gledališča in se je udeleževal kot režiser. Svoje prveence, pesmi in novele, je pričel objavljati leta 1902 v »Domu in Svetu« pod imenom Roman Romanov.

Začetki Pugljevega literarnega delovanja segajo nazaj, ko je naša Moderna že razvila svoja jadra in je literarni naraščaj doručal pod sugestijo Cankarjevih. Zupančičevih, Kettejevih in Murnovih spisov. Sodeloval je pri ustanovitvi »Društva slovenskih književnikov«, kateremu je bil tudi prvi tajnik. Kot star poznavalec dramaturgije in gledališke prakse je zrežiral vrsto dram in dekoral, kako bistro pojmuje gledališka vrata. Pri režiji »Božjega človeka« mu je M. Begovič sam priznal, da so nekatere scene pri nas primerno boljše izdelane kot na večjih odrih, ki so igrali njegovo dramo.

Milan Pugelj je potrpežljivo in s samozavestjo slovenskega literata prenašal vsa razočaranja in vse udarce usode. Težka bolezen, ki ga je položila na bolniško postelj in počasi davila, ni strla njegovega duha. Leta 1932 je bila na Pugljevi rojstni hiši odkrita spominska plošča.

Ob 15. obletnici smrti Milana Puglja sem le bežno nabrala te vrstice v spomin na mlade dneve slovenske književnosti, ko smo pomagal za Ivanom Cankarjem in Milanom Pugljem, Obema v večnost našo toпло misel in pozdrav!

Mara Tavčarjeva.

### Misli

Ljubezen med nerodno žensko in resnim moškim traja samo nekaj ur.

Včasih je treba globoko past, da se izpregleda.

Nič čudnega bi ne bilo, če bi kokiši zahtevali, naj jim vrnemo izpraznjene jajčje lupine.

O klobasj rečemo, da je svinjska, kadar ni iz svinjskega mesa.

Ganljive povesti so plinske solze duše.

Gradovi v oblakih so navadno bivališča tistih, ki zmeraj žive z glavo v oblakih.

Zelezo se podaljša z vročino, a vino z vodo.

Mož, ki preveč premišljuje doživlja usodo vžgalice. Prizadeta je zmeraj najprej glava.

Egoisti so prava sreča, ker vemo, ko smo jih spoznali, da nam ne bodo koristili. Od raztrsta pa pričakujemo kdo več kaj in smo razočarani.

Kadar se začne novo hubevanje, ni rečeno, da se je prejšnjo pozabilo. Tudi kadar stopimo iz klobačev z novim klobačkom na glavi, nosimo se zmeraj tudi starega v roki.

### Povratek

Tistišča jutra se je prebudil ob zori. Na zemlji je ležala mrtla, prozorna meglica. Ki je kakor solza v hrepenčem očesu nedolžne mladenke zašla sicer zmeraj jasno nebo. Sonce se je bilo pravkar prebudilo. Nebo je pred njegovim pogledom zardevalo in strmi vrhovi so se nenavadno ostro začrtali na ozorju Mrzla slana, ki je bila čez noč pokrila speco zemljo, je pod zmeraj toplim južnim soncem zaokala in izginila v globinah njenega objema. Tudi njemu je postalo laže pri srcu, ko ga je pozdravil zlatorumeni žarek in ga kakor mehka materina roka toplo podladil po premaženem obrazu. In že se je jel predajati lepim mislim in se zaupljivo zagorelo izpod pepela malodušja, ko je skrivnostno zavel veter, da je divje zavilo okrog barak. Pred očmi se mu je zablikalo in odrevenel je obstal pred mrzlo in neizproseno stvarnostjo... Praznik je danes nedelja, a mati je daleč, tam za visokimi gorami, zaviti v sivem pajčolanu razdalje da jih v domotožju se potapljašče oko krajaj vidi. Sedaj je morala že vstati in si daje opravka po kuhinji. Nič več se ni mogel premagovati na ležišču. Podzavestno je vstal in stopil na plano. Nekaj trenutkov je negibno stal, obrnjen proti soncu. Skrivnostno nemir mu je lezel na dušo in ni vedel, zakaj. Morda zaradi tih slutnje v prejšnji noč zavesti. Ali ni sonce danes zgodnjeje, kakor je bilo minule dni? Ali se niso visoki vrhovi približali da bi jih, če bi se potrudil do ograje iz bodete žice, lahko z desnico dosegel? Skoda da so tako daleč. Da mati je sedit v tesni mračni kuhinji Trske v štedilniku so že pripravljene čakajo le še na vžgalico. Mati pa ne prižge, zamišlje-

na obstane. Potem stopi k oknu. Pogleda po dolgi cesti in globoko vzdihne. Dolgo žrč v daljavo, ne čuti mraza. Po cesti hite ljudje, tesno zaviti zamisljeni in molčeči. V cerkev, domov in kdo ve kam. Kakso se razlikujejo med seboj. Vendar pa si vsi, stari in mladi, žele, da bi gorje, ki je zavladalo na zemlji, prineslo globočtvu lepše in srečnejše dni, polne sonca in ljubezni.

Kako rad bi bil sedaj doma! Na mizi stoji budilka, drag spomin izgubljenega prijatelja, s kazalci in številkami, ki so vdar tu v glavi temi. In v kotu stoji velika železna mrež, stara in čudnih oblik. Koliko kuriva je zmeraj vpetila in spremenila v dim preden se je ogrela. Kar po celo uro je puhala kakor težka črnska lokomotiva, da so vrata hrupno poskočkvala v tečajih. Šele potem se je umirila in od nje se je začela širiti prijetna toplota. In včasih je bila vsa družina zbrana okrog nje. Vodvodna pipa ni povsem privita, da voda žuborec odteka. Da ne bi zamrznila v cevi. Skozi razpoke pri vratih in pri oknu sil mraz... Že pet let je družinica razkosana... Lani pa sta ostala samo še mati in on...

In letos?... Da kaj pa letos?... Mrzlo ga je spreletelo. Letos je mati sama. Sama strmi skozi okno za ljudmi, ki hite po beh cesti. Tudi on je v mislih daleč, tudi on zre skozi okence za hitečimi ljudmi. Tudi njegove misli so daleč daleč prezirajoč trdo stvarnost in telesno odsotnost. Toda o tem n' hče ne več. Samo Bog, ki na bo obrnil njegovo skrivnost. In mati je morda čutila bližino, zakaj zganila se je in čez obraz ji je šel bžen smehljaj — in nasmehnili so se v svojih srcih ljudje, neznani in tuji, nekaj se je v njih zganilo, iz najskrivnejših globin se jim je razlilo po obra-

zih kakor lera misel. Sneg tiho naletava... Zamolklo gmenje od časa do časa pretresa sveto tišino, strahotno reaganje odmeva po prostoru. In neke lomastijo čez plodna polja strahne izklesane postati. Smrdel dim se dviga pod nebo dučel in strunen, pomešan s prašketanjem plamenov in bolešnim mečanjem... In trske v štedilniku so veselo zagorele...

Ni mogel povedati raztroznih misli. Če je poizkušal da se je v glavi zbolelo nezno, da je nehal misliti. Le kaj to pomeni. Nekaj bo moralo priti, nekaj se bo moralo zgoditi. Le kaj? Ali se bo zgodilo tisto, kar zmeraj pričakuje? Vsek dan. Od jutra do večera od večera do jutra. Čez dan ko lačen žeka na hrano ko lačen je in lačen počel in pomečel, kadar se nenaprakovano zbudi iz sanj, ki so tako lene. Lene kakor n'kdar zmožneje želje. Dan za dnem čaka in ve da bo dotakal Bo. Toda vse bi bilo prav in lepo, če bi ne bilo negotovosti.

A kaj bi bilo, če bi ne bilo negotovosti? Če bi ne bilo dvomov? Ali bi mož vrnjal ljub-

### Prispevajte za Zimsko pomoč!

Uspesh Zimske pomoči bo merilo ne le za naš socialni čut, temveč tudi za našo narodno zavest. Vsak naj zato prispeva, kolikor si more vrgati!

ljeno ženo, če bi bil uverjen da ga ne bo odklonila? Ali bi sonce pošlalo zjutraj, če ne bi presnalo noč? In ali bi bilo vredno presnati noč, če bi se zjutraj ne vstalo v nov dan?...

Tako so se prebivalce podobne pred njegovimi očmi ko je stal naslonjen ob ograjo in se ni niti zavedal, da sonce s'pa svetle žarke že visoko na nebu, da čas hti. Kako dolge se ure pričakovanja. Minute sekunde... Kako dolge. Sekunde kakor dnevi, ure kakor leta... Kakor očetom poži se plazijo skozi človeko dušo. Spelzke in neoptiljive... Ko na so se že spazile skozi njo ko se ozirala v grenkobe v srečo gleda za njimi, tih ž mialmi komaj dohašala, s tako vrtoglavo medice se odmikalo. A nove pošasi, počasi lezeji, skozi ranjena dušo v pretlelost. Za njimi pa že pritiska nepregledna vojska, ki sega v črno praznino prihodnosti...

In nekeje svetla lučka. V prijetnih sapah včasih veselo vzplapola in tema se prestrašena umakne. A kmalu spet plamen pojema, ugaša kakor drobna briljka pred glavno oltarjem... In ne opomere si zlena. Razbesni se vihar, malodušje in obup nastopita zmagovita a iz temnih prapadov človeke duše izteza svoje ostudne in grabežljive tipake otopelost...

In osteni v melem štedilniku veselo praske ta mati je bila pristavila dva velika lonca. Prvega za kavo drugega za žganec. Za slastne in vabeče žganec. Greje si premrele roke in polnaga polnaga na ogenj. Zunaj sneži. Mrzla kuhinja se polnaga ogreva. Ledene zavese na oknu izginjajo. Nekeje so se oglašali zvonovi in njihovi ubrani zvoki so se razbežali skozi praznično jutro...

Ivan Ivanov! Zdrnil se je in misli so se mu zapletle. Ozrl se je. Nedaleč za njegovim šotorom, tako da mu je videl samo del telesa in glavo, je stal

# Kakšen je bil v resnici babilonski stolp

Kakor kažejo zgodovinski izsledki, babilonski stolp ne pozna samo krščansko sveto pismo, marveč krozi podobne pripovedke tudi med drugimi primitivnimi človeškimi plemeni.

Tako poroča Leo Frobenius o nekakšnem babilonskem stolpu pri zamorcih. Zanimivo je, da poroča o neki podobni zgradbi tudi francoski raziskovalec Jacottet. Pri zamorskem plemenu Louy je slišal pripovedovati naslednjo legendo: »Ko je najvišji bog Niambe splezal po pajčevini v nebo, je takole govoril ljudem: Molite me! Ljudje pa so govorili drug drugemu: »Dajmo, ubijmo Niambo.« Da bi ga mogli doseči, so zabilj v tla močne kofe in privzeli nanje še polno drugih, dokler niso zgradili prav visokega stolpa. Začeli so plezati nanj, toda preden so dosegli nebo, se je stolp porušil in pokopal pod seboj prevzetno ljudstvo.

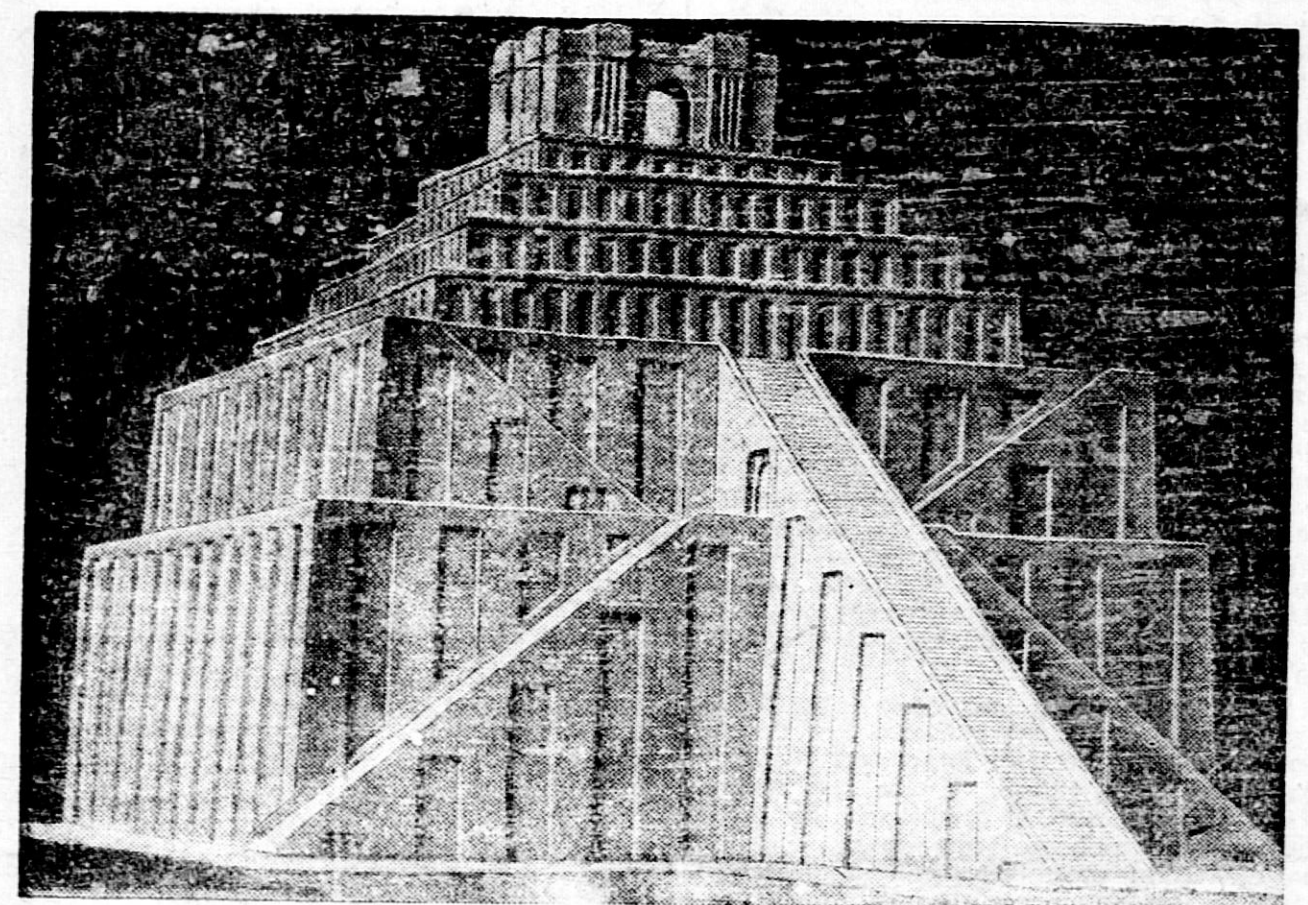
O nekem babilonskem stolpu v Afriki pripoveduje tudi nemški raziskovalec Hamberger. Črnci plemena Vakulve so prepričani, da so ljudje nekoč hoteli priti na mesec. V ta namen so grmadi drevesa drugega vrh drugega, da bi si postavili dovolj visoko oporo. Toda večina noma so popadali z grmade in se pobili. Za njimi so isto poskušali tudi drugi ljudje, toda prav tako brez uspeha, dokler se niso spametovali in opustili nadaljnje prizadevanje.

Tudi Raziskovalec Danholz piše o babilonskem stolpu v bivši nemški vzhodni Afriki. Tamkajšnje plemo Vasu pripoveduje, da je hotelo človeštvo nekoč premagati boga in da je v ta namen zgradilo velikanski stolp, po katerem bi se lahko vzpelo do njega. Toda

Kiombi, stvarnik sveta, je njih drzni podvig še pravočasno opazil in porušil stolp z močnim potresom.



Babilonski stolp, kakor so si ga predstavljali pred 150 leti (po starem balzorezu).



Babilonski stolp po rekonstrukciji berlinskega profesorja Ungerja. Na podlagi izkopanih klinopisov v Babilonu smo danes precej bolj gotovo kakšen je bil svetopisemski babilonski stolp. Bil je sedmerostopenjsko svetilišče bogov, na najvišjem vrhu pa je bila 15 m visoka »božja izba«, ki je služila obenem za astronomski observatorij. Stirioglati »stolp« je bil visok komaj 90 m.

## Čudež jodove kapljice

Pravočasno zaužita lahko prepreči hude bolezni kot posledico prehlada

Ena sama kapljica joda prepreči prehlad. To dejstvo je ugotovil prof. Bier. Dovolj je, da v začetku prehlada kanemo kapljico joda v čašo vode ter tekočino na dušek izpijemo. Prehlad se ne razvija dalje. Prof. Bier svetuje, naj se uporabi jod že pri najzlahnejšem znaku prehlada. Uporaba joda pri prehladu v poznejšem stadiju ne koristi nič. Za ta način zdravljenja prehlada se zavzema posebno zdravnik iz Bon-

na dr. Weiss, ki pravi, da je dolgo vrsto let trpel na neozdravljivem prehladu, pa ga je ta metoda temeljito izlečila. Prehlad se je javil pri njem redno vsakih šest tednov in je bil zelo trdovraten. Odkar se zdravi z jodom in vodo, je prehlad izginil. Če glede na dejstvo, da se iz prehlada lahko razvije cela vrsta onasnih bolezni, je torej to ceneno zdravilo in ta način zdravljenja vsega priporočila vredno.

## Ali imate topele plašč?

Ogrevalna sposobnost tkanin se bo v bodoče lahko izmerila s posebno napravo

V trgovinah se prodaja blago za zimske in letne obleke. Ti vzorci so v trgovinah že precej normalizirani. Noben prodajalec blaga in noben krojač pa ne more jamčiti, da bo ta ali ona tkanina pri takem ali takem vremenu res čuvala telo pred mrazom. Temu nedostanku so sedaj odpravili. Izumili so merilno napravo, ki dopušča točno merjenje izolacijske sposobnosti posameznih tkanin glede na propuštnost toplote. Z njim se lahko izolacijska zmogljivost izrazi neposredno v številkah. V bodoče si bomo tedaj lahko izbrali blago za neki določen mraz, pa tudi za določeno močan veter, pri čemer se ne bo treba bati, da bi blago ne ustrezalo svojem namenu, da nam ne bi čuvalo telesne toplote. V trgovinah bomo na primer zahtevali blago za mraz 15 stop. pod ničlo ali za veter jakosti 7, ne da bi se nam bilo treba bati, da bi dobili neustrezajočo robo. Aparat za merjenje propuštnosti tkanin sestoji iz električnega grelnika, ki se zavije v blago. Vse skupaj se potem namesti v hladnem prostoru, čigar temperaturo je mogoče točno uravnati na neko določeno stopinjo. Vrhu tega

je v prostoru tudi ventilator, ki piha močan zračni tok proti tkanini. Ventilator se prav tako lahko regulira na poljubno jakost vetra. Izguba toplote, ki jo utрпи električni grelec, se sproti nadomešča z električnim tokom, ki ga greje in ohranja na določeni temperaturi. ki se navadno uravnata na telesno temperaturo. Toplica, ki jo je treba v ta namen dovajati grelcu, se lahko izračuna na podlagi porabljene električne toka in odbere na števecu, čigar številke že pomenijo toplotno značko za določeno blago.

## Zenitveni obred v deželi Dzemo

Poznate Dzemo? Nič se ne stranjajte, saj jih je samo 3107, mož, žen in otrok. Stranujejo med Kamerunom in Srednjim Kongom globoko v gozdu, zaposleni s fetišizmom, poljedelstvom in ribištvom. Za sludno ko patato jim ni; tudi se kdo ve kaj ne puljijo za manjki in zemski oreh, pač pa so vnati za banane, ki se dajo obratiti kakor naše hruške. Dzemo je očividno pristaša čim manjšega napora. Trgovina se jim zdi smešna. L. 1923 je en sam Dzemo imel v Svankeju patent, a so ga vsi rojaki prezirali. Zanj se brez vsega sija in tam, tam ne zveni na čast bodoči zakonodajci, ki ne pozna bele koprene in venčka na glavi, najhše tuč ljubezni ne. Držijo pa se starodavnih šeg in običajev, ki niso brez izvirnosti in zanimivosti. Dzemo ne sme vzeti dekleta iz svojega plemena. Išče drugod. In ako ga rodbina potrdi, spremi nevesto njen oče in stric do ženinove vasi. Zemlja zakolje ovco za pojedno, med tem ko gre njegova bodoča boljša polovica v njegovo kočjo. Po cele dni se izvajajo nenavadni obredi. Dekletovi sorodniki morajo v 24 urah trikrat prnesti vode, kolikor je mladenca potrebuje za svojo kopel — dokaz, da tam čistota ni nepoznan pojem. Drugi živeli — ogenj — pa ji je prepovedan: zarotanka ne sme kuriti ali polagati drva na plamen in ognju, Pet dni je stro-

## Kaj je ljubezen?

1. Za profesorja slovnice je ljubezen samostalni, seveda v vokativu, zaroka pridavek na vprašanje »kaj«, večasi pride tudi kot posledica na vprašanje »koliko« (dote namreč), poroka glagol, otroci so vezniki, a hišni prijatelj je zaimsek. Tašča velnik!  
2. Za profesorja matematike je ljubezen sodo število (včasih zna biti tudi liho), zaroka je naloga, poroka množenje, otroci so rezultat. Hišni prijatelj je neznanika x, a tašča zlo na kvadrat. Ob zaroki velja on 1, ona 2, v zakonskem življenju tašča 1, ona 2, on 0.  
3. Za zdravnika je ljubezen bolezen, zaroka operacija, poroka posledica slabe operacije. Otroci so komplikacije, tašča kriza, hišni prijatelj napačna diagnoza.  
4. Za advokata je ljubezen klient, zaroka proces, a poroka izgubljen proces. Otroci so otežujoče okoliščine, hišni prijatelj pa olajšujoče okoliščine. Tašča je vrhovna instanca.

## Krive noge se zravnajo kot sveča

Prof. Hass odgovarja na vprašanje, ali je mogoče tako zvane O-noge tudi še pri odraslem popraviti, takole: Sveča, toča je kirurški. Če ima malo dete O-noge, se še lahko te same po sebi v teku rasti popravi. V tej dobi so namreč kosti še v kostna gnota menasa, na vzbočni plači kosti pa odraščajo in se tako ukrivljenost sama na sebi izleči. Po 6. življenjskem letu pa ne smemo nikakor več na to čakati, ker bi pričakovali nemogoče stvari. Zato nam ostane za odrasle ona sama možnost, namreč da izdelamo po kože brezbočno krog kosti do njene polovice in nato namo nogo ter prepusimo naravi sami, da izpolni to zaogledano odprtino. Taka operacija ne razočara ne zdravnika in tudi ne bolnika, saj postane celo hudo skriviljena goletnica na ta način ravna kakor sveča.

## Umetna mrzlica

Moderna medicina smatra mrzlico za nekakšno samoobrambno sredstvo, ki se ga poslužuje organizem v boju proti najrazličnejšim škodljivcem, ki so vdrlj v telo. Otresti se jih skuša s pospešenim presnavljanjem. Zaradi tega se skuša pri bolnikih umetno izzvati mrzlica, ako se ni pojavila sama od sebe. Sedaj so dognali, da telesna temperatura znatno naraste tudi v primeru, če je človek v bližini delujočih vakuumskih cevi za proizvodnjo prav kratkih električnih valov.

Napravili so že več dobro uspešnih poskusov z električnim oscilatorjem na dve cevi. Pri poskusu leži pacient v nekakšni zaprti izolirani omarici, iz katere mu moli samo glava. Od sličnih zdravilnih metod, n. pr. od električne diatermije, se razlikuje nova visokofrekvenčna metoda po tem, da se elektrode, po katerih prihaja električni tok, ne polagajo na telo pacienta, marveč je telo samo v območju električnih in magnetičnih polj teh tokov. Zaradi tega ne nastaja toplota samo lokalno, marveč objame vse telo hkrati. Na ta način se mrzlica lahko vzbudi mahoma in traja poljubno dolgo časa.

## Jecijavci niso manjvredni

Mnogi vzgojitelji so smatrali jecijanje za znak duševne bolezni in so trdili, da se jecijavi otroci le počasi in težko vzgojijo. Poskusi dr. Elizabete Mehr pa so dognali, da jecijavi otroci kar nič ne zaostajajo za drugimi v napredku. Ta zdravnica je napravila svoje poskuse na 7138 otrocih in je dognala, da imajo jecijavi otroci prav iste zmogljivosti kakor normalni otroci, da imajo enako bogato besedišče in da so jecijavci telesno celo bolj razviti. Dognala je, da more jecijav otrok izgovoriti — čeprav jecijaje — v treh minutah prav toliko besed, kakor normalen otrok.

## Odkod izvira „Adamovo jabolko“

Sčitasti hrustanec na moškem grlu tvori neka žleza, gošna žleza. Nazivke »Adamovo jabolko« za to štrlino pa izvira iz prastare pripovedke. Iz strahu, da ga ne bi zasacili, ko je prekršil v zemeljskem rajju božjo prepoved, je po tej legendi Adam tudi naglo požiral jabolko, da se mu je kčček sadu zataknil v gotancu ter občutil. Potomstvo prvega človeka je posledaj nosilo vidni znak storjenega greha. Sicer pa je dostaviti, da pri ženstvu ne nahajamo takšnega izbruha v gotancu.

Uspeh Zimske pomoči bo merilo ne le za naš socialni čut, temveč tudi za našo narodno zavest. Vsak naj zato prispeva, kolikor si more

## Kaj pravijo drugi narodi s ženskah

Mnogo je dobrih žensk, a vse so že pod zemljo. (Španija.)  
Zalostno je za ženo, če n'ima jezika, a blagor možu, ki jo dobi. (Škotska.)  
Žena, ki rada na oknu sloni, je kakor grozd, ki raste ob cesti. (Italija.)  
Napol obešen biti je še vedno boljše, kakor biti nesrečno poročen. (Irski.)  
Kdor prime ženo za besedo in ribo za rep, bo kmalu videl, da nima ničesar. (Portugalska.)  
Lepa ženska — lahka pamet. (Francija.)  
Ženska, veter in sreča se zmerom menjavajo. (Madžarska.)  
Kdor je izgubil ženo in rubelj, bo rubelj pogesal. (Rusija.)

## Za smeh in dobro voljo

### VEDENJE

Predstojnik: »Kako se pa vedete? Ali ste mogoče vi šef podjetja?«  
Uradnik: »Ne, gospod šef!«  
Predstojnik: »No torej, potem se vam ni treba vesti tako neumno.«

### SKOPUHOV UZITEK

Natakar (gostu, ki je zahteval jedilnik): »Kaj naročite, prosim?«  
Gost: »O, nič! Hotel sem samo pogledati, koliko si prihraniš, če nič ne jem.«

### SPREMENBA

Gostilničar I: »Prej se je reklo tvoji krmi: »Pri beli ovčici — zakaj si jo pa zdej prekrstil v »Hudičev breg?«  
Gostilničar II: »Ker sem krmo prepisal na svojo ženo!«

### MODERNA DRUŽINA

Mama: »No, Dušanček, kaj bi imel rajši, da ti prinese Miklavž: ali brata ali sestrico?«  
Dušanček: »Avtomobil.«

### PRED SODIŠČEM

Sodnik: »Obtoženec, kako je mogoče, da ste se tako napili?«  
Obtoženec: »Zašel sem bil v slabo družbo. Bili smo štirje in popili smo steklenico žganja. Trije izmed navzočih so pa bili abstinenti.«

### DOBRA VOLJA

Zegovornik: »Ali ne morete začeti čisto novega življenja?«  
Klient: »Kolikokrat pa še! Gospod doktor, saj sem že petič začel pod drugim imenom.«

### ANGEL VARUH

»Le pridna bodi in lepo spi! Mama pojde na koncert in po treh urah bo spet doma.«  
»Mama, mene je tako strah. Ali ne bi mogla ostati pri meni Tončka?«  
»Ne, dete moje! Tončka mora v kuhinji lupiti krompir. Le nikar se ne boj, tvoj angel varuh je pri tebi.«  
»Mama, ali bi me ne mogla reje varovati Tončka.«

MODERNI CASI ...  
Katehet: »Zakaj je Kajn ubil Abela?«  
Učenec: »Ker ga je Abel močno udaril!«

### OCÉ IN SIN

Damijan hodi že 10 let na univerzo in študira zoologijo. Sedaj se pripravlja za izpit. Nekega dne pride k njemu dobi oče in mu reče: »Ti Damijan, čudno se ti, da še vedno študira zoologijo. Proden boš napravil izpit, bodo že vse te živali, ki jih imaš v tej knjigi, izumrle!«

### IZ KOPALISČA

Prosim listek za kopanje. Koliko stane?«  
»Eno lro! A če jih vzamete tucat, potem stane en listek le 75 stotink!«  
»Kaj — tucat? Saj vendar ne vem, če bom še dvanajst let živel.«

### DEDICI

»No, kako je z bolnikom?«  
»Govoril sem z zdravnikom, pa je dejal, da ni še nič upanja za nas, dokler ni vode v nogah.«

### KRIVICA

Sin: »Oče, pomagaj mi, ta naloga mi ne gre!«  
Oče (računa in vrne sinu zvezek): »Tudi jaz je ne spravim skupaj.«  
Sin: »Tako torej! Jutri bom pa jaz v šoli tepen, ker ti ne znaš računati.«

### KAKO NASTANE VOJNA

Sinko je vprašal očeta, kako se vna-maje vojne.  
»I, je odgovoril oče, »misi si, da nastane med Anglijo in Francijo nesporazum.«  
»Ampak,« se je vtaknila mati, »med Anglijo in Francijo ne bo nastal nikoli nesporazum.«  
»Vem,« je rekel oče, »jaz sem napravil samo primeri.«  
»Ze vem!« je odgovorila žena, »Ali tako veepljaš otroku samo napačne pojme.«  
»To je nesmisel!«  
»Kaj boš! Tako je, kakor jaz pravim!«  
»Ne, tako je, kakor jaz pravim!«  
»Zdej pa že vem, papa!« se oglasi sinko. »Prav dobro razumem, kako se vna-maje vojne.«

## Križanka št. 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17					18					19		20			
21					22					23		24			
25			26	27					28		29			30	
		31	32				33	34		35				36	
	37	38				39			40			41		42	
43					44				45	46		47			48
49				50			51	52		53		54			
55			56			57			58		59	60			
61					62			63	64		65				
66					67			68	69	70		71		72	
73				74		75		76			77		78		79
80	81		82				83			84			85		86
87		88				89		90		91			92	93	
94				95		96						97			
98								99					100		

Vodoravno: 1. mesto v Srbiji, 6. sod (v prekmurškem narečju), 11. slikarjeva potrebnostna, 17. drevo in sad (množina), 18. je v vojnih časih pogost pojav za fronto, 20. leposlovno delo, 21. reka pri Ferrari v sev. Italiji, 22. domišljavec, zaverovanec v samega sebe, 24. mikavostni, privlačno ti, 25. okrajšan veznik, 26. draga, miza, 28. glasbene skladbe, 30. v rasi, 32. vek; štetje let, 33. žensko ime, 35. predplačilo, 37. zabavišče, 39. dan v telnu, 41. del prostora, 43. židujec, tužen, 44. kratica za evangelist, 45. grška črka, 47. vrsta rib, 49. ogenj, zanos, pogon, 50. zbirališče čarovnic, 52. upanje, hrepenenje, 54. vinjen, 55. hotnja, smotri, 57. predlog, 58. predlog, 59. samica domače živali, 61. tuje žensko ime, 62. nikanca, 64. italijanski veznik, 65. mesto na Češkem, 66. žensko ime, 68. del živalce glave, 72. japonski denar, 74. konopec, močivo, 76. reka v Angliji, 77. samostanski brat (clerajava), 80. predlog, 82. gnoječe tvorbe na telesu, 84. jedratno, krepko, 86. reka v Sibiriji, 87. dragi, ljubi, 89. pripodni argleške cerkve, 92. poljski prišel k, 94. zmrskopostni kraj v Švici, 96. sodelavec, kolega, 97. tud, pehanje, 98. otek v Polineziji, 99. žid od Gibbertovih otokov, 99. del masline, 100. muza pokroviteljca gledališča.

mama, 88. vas med Kranjem in Tržičem, 90. moško ime, 91. predplačila, 93. pesmi, 95. glej 78. navpično, 97. predlog.

### Rešitev križanke št. 4

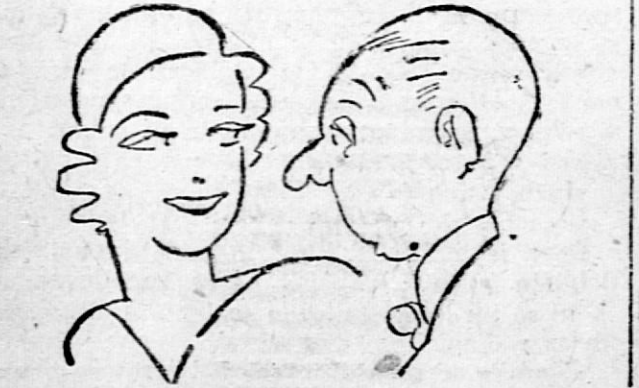
Vodoravno: 1. Nova Kaledonija, 13. slak, 17. oseba, 18. emisija, 19. slama, 20. veselica, 22. pleniti, 24. el, 25. aleuja, 26. bo, 27. ugovori, 29. že, 30. Morava, 33. tanin, 34. vo, 36. ga, 37. Salazar, 38. oko, 39. Ivan, 41. razviti, 42. Oke, 44. av, 45. nepovedavalec, 49. Ivo, 51. Elija, 52. nit, 53. Peč, 55. arak, 57. log, 60. jih, 62. lajnar, 63. aj, 65. pcsoda, 67. umor, 69. glad, 71. apandis, 73. Ezav, 74. ne, 75. Ra, 77. Irak, 78. kozarec, 81. Lear, 82. kosi, 84. Ared, 86. rakači, 88. te, 89. breza, 90. oreh, 91. roji, 92. Navično: 1. Nova Gvineja, 2. osel, 3. vesel, 4. Abel, 5. kaluža, 6. leca, 7. Ema, 8. di, 9. ospravati, 10. Nil, 11. ije, 12. januar, 13. silva, 14. la, 15. Amerika, 16. Kalinovik, 19. stotaki, 21. ije, 23. Ig, 26. Bolivija, 28. ono, 30. mazon, 31. azil, 52. va, 35. oval, 36. gnoj, 37. sad, 40. Apis, 41. ne, 43. evangelij, 46. Valona, 47. ep, 48. Celovec, 50. oral, 54. čar, 56. Ararat, 58. Osaka, 59. gož, 61. huzar, 64. ja, 65. Pariz, 66. Dakar, 68. Marat, 70. Darej, 72. Pise, 73. ez, 76. LKB, 79. ode, 80. car, 83. Or, 85. ho, 87. ko.

### Zlogovnica št. 5

a — a — a — da — de — de — do — dov  
e — e — gro — gu — i — i — ja — ja  
ka — lan — li — lja — lju — ma — me  
me — mi — mir — nal — ni — nik — nje  
no — no — nom — pše — ra — ri — ron  
roa — sa — san — ša — ši — so — špa  
to — to — val — vi — vja — zem — žzi.  
Iz teh zlogov sestavi 16 besed s pomenom: 1. mesto v Ukrajini, 2. sloviški sklon, 3. grič v Rimu, 4. vrsta valovine, 5. muza, 6. črnogorsko plemo, 7. zanos, 8. življenjski nazor, 9. Boccaccijeva zbirka novel, 11. izobražen kmetovalec (tuj), 12. ruski skladištelj, 13. debeloidna ptica, 14. poltok ob Kaspijskem morju, 15. evropska država, 16. moško ime (Lubkovačna obilka).  
Prve in nato tretje črke (v 12. besedi druga črka), brane navzdol, povedo življenjsko pravilo »lij« in »nj« veljata za en glasnik.

### Rešitev zlogovnice št. 4

1. Protokol, 2. Aventin, 3. Jezerstvo, 4. Dardanele, 5. Sevnica, 6. Tugomer, 7. Dinara, 8. Odesa, 9. Sodražica, 10. Vrata, 11. Ažbe, 12. Nikaragua, 13. Kartagina, 14. Učka, 15. Iška.  
»Prav je, da se tudi od sovražnika učiš.«



— Kadar vas vidim, moram vedno misliti na lepega filmskega igralca Fröhlicha!  
— Pa saj mi vendar nisem prav nič podoban!  
— Saj baš zato!